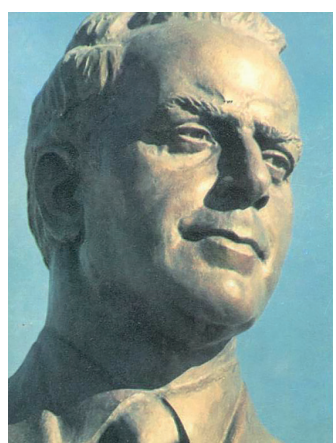

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

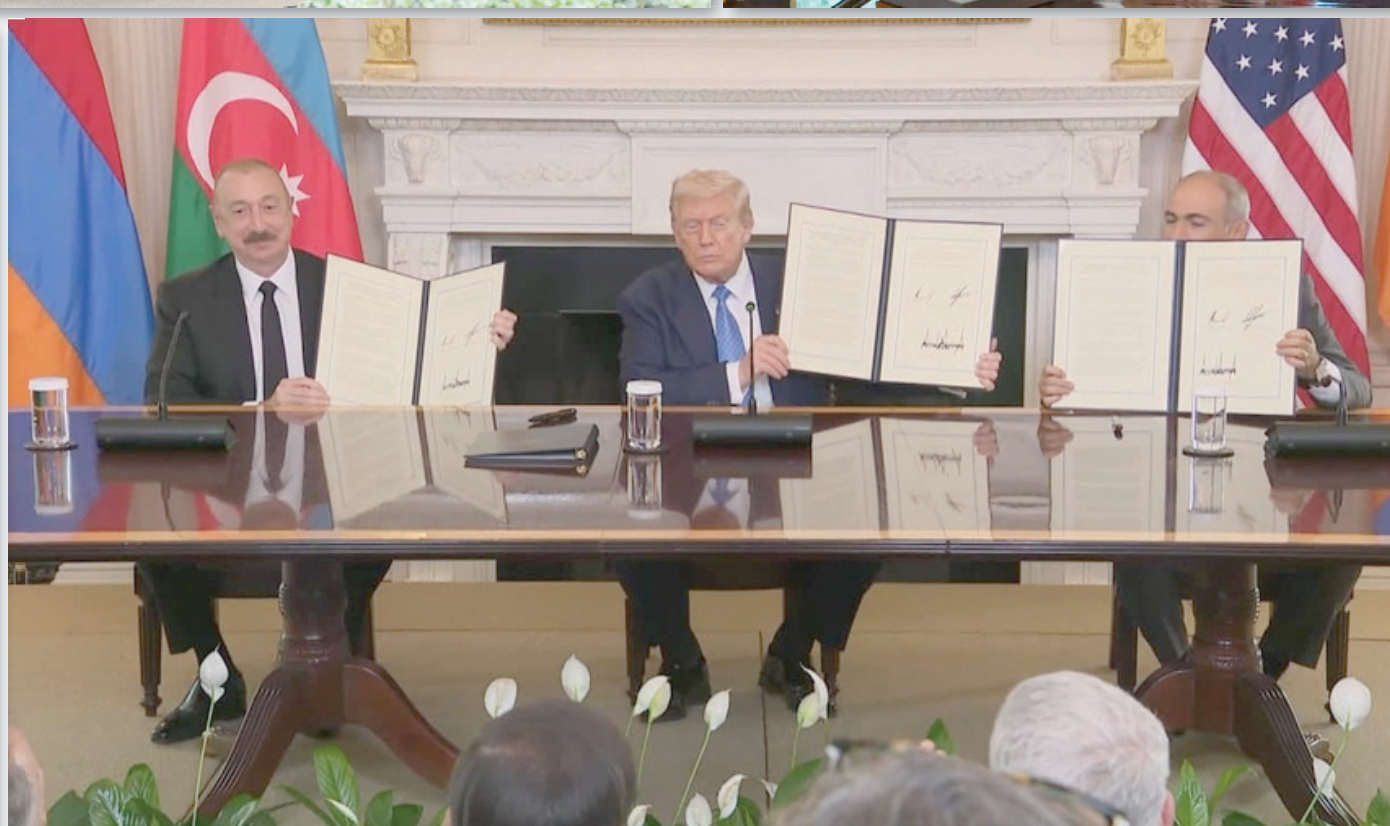

9 avqust
2025-ci il,
şənbə
№ 139 (6966)
Qiyməti
60 qəpik

Regiona SÜLH gəlir!

**İlham
Əliyev:
Tramp
Qafqaza
sülh
gətirir**

**Nikol
Paşinyan:
Keçmiş
keçmişdə
qoyaraq
irəliyə
baxırıq**

Donald Tramp: Mənim istəyim bölgədə sülhün və rifahın təmin olunmasıdır

Bax sah. 2

Ağ Evdə Tarixi Sülh Sammiti...

Bax sah. 2

**Azərbaycanın enerji brendi:
Avropa-Asiya oxunda diplomatiya və güc mərkəzləşməsi**

Bax sah. 3-4

Regiona SÜLH gəlir!

Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Amerika Birləşmiş Ştatları Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalandı

Avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Trump Azərbaycan Respublikası ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında Strateji

Tərəfdaşlıq Xartiyasının hazırlanması məqsədilə Strateji İşçi Qrupunun yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Amerika Birləşmiş Ştatları Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumunu imzaladılar.

"Trump sülh yolu" bir çox ölkə üçün böyük imkanlar açacaq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Birgə Bəyannamə

Avqustun 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Donald Trump və Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin və Ermənistan Respublikasının Baş nazirinin Amerika Birləşmiş Ştatlarının Vaşinqton şəhərində keçirilmiş görüşünə dair Birgə Bəyannaməni imzaladılar.

İlham Əliyev Ağ Evdə mətbuata bəyanatla çıxış edib.

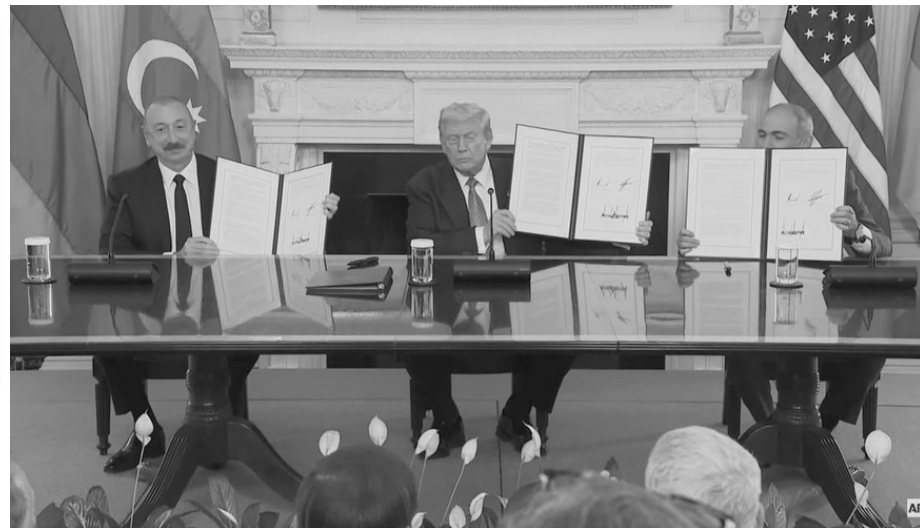
Dövlətimizin başçısı bəyanatında mühüm məsələlərə toxunub.

"Biz həqiqətən də yeni tarixi səhifəyə imza atırıq".

AZƏRTAC xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trump və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan ilə mətbuata birgə bəyanatında deyib.

"Bizim strateji tərəfdaşlığımız başlayır", - deyən dövlətimizin başçısı dünyanın ən böyük ölkəsi ilə strateji tərəfdaşlığı böyük imkan və böyük məsuliyyət kimi dəyərləndirib.

Dövlətimizin başçısı çıxışında "Trump sülh yolu"nın bir çox ölkə üçün böyük im-

kanlar açacağını söyləyib və vurğulayıb ki, Prezident Donald Trump Qafqaza sülh gətirir.

"Bu gün biz Cənubi Qafqazda sülhü bərqərar edirik, bu, növbəti bizim bölgəmiz, eyni zamanda, bütün dünya üçün böyük imkan"dır" - deyən dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, 907-ci düzəliş 33 ildən sonra bu gün ləğv olundu. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı ABŞ Prezidenti Donald Trampa təşəkkürünü ifadə edib: Prezident Trump və onun komandası olmasaydı, bizim yaxın dostumuz cənab Uitkoff və onun komandası olmasay-

dı, yəqin ki, bu gün Ermənistan və Azərbaycan yəni tükənməyən bir danışıqlar prosesində qalardı.

Həqiqətən də "Trump Rifah və Sülh Marşrutu" əlaqələr baxımından bu divarları yox edəcək, əlaqələr yaradacaq və bir sıra ölkələr üçün həm investisiya, sərmayə, sabitlik və rifah baxımından böyük imkanlar açacaq".

Prezident İlham Əliyev Donald Trampın Nobel Sülh mükafatına layiq görülməsi üçün Nikol Paşinyan ilə birgə Nobel komitəsinə müraciət etməyi təklif edib.

Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində yeni səhifə

Keçmiş Bayden administrasiyası dönməmişdə məhz qarşı tərəfin ədalətsiz və qərəzli yanaşmaları səbəbindən ABŞ - Azərbaycan münasibətlərində ciddi çatlar yaranmışdı. Ağ Evdə Bayden administrasiyası əvəzləndikdən sonra isə vəziyyət dəyişib. Rəsmi Bakı Vaşinqtonla münasibətləri qarşılıqlı maraqlar əsasında inkişaf etdirməkdə maraqlıdır. Prezident İlham Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarının milli bayramı - Müstəqillik Günü münasibətilə Donald Trampa ünvanladığı təbrik məktubunda bildirdiyi kimi, biz Azərbaycan ilə Birləşmiş Ştatlar arasında dostluq münasibətlərinə və tərəfdaşlığa xüsusi əhəmiyyət veririk. Beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, terrorizmə və onun müxtəlif təzahürlərinə qarşı mübarizə, enerji təhlükəsizliyi

Oxşar fikirləri həmçinin D.Tramp da ifadə edib. "Ölkələrimiz uğurlara doğru sürətlə irəlilədikcə Sizinlə işləməyi səbirsizliklə gözləyirəm. Birləşmiş Ştatlar Azərbaycanın suverenliyinin, müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün sarsılmaz dəstəkçisi olaraq qalır", - deyən onun Azərbaycan Prezidentinə ünvanladığı məktubda vurğulanıb.

Dövlət başçılarının inamı özünü doğruldur. Hər iki tərəf əməkdaşlıq əlaqələrinin xalqlarımızın mənafeyinə uyğun olaraq inkişafına güclü siyasi iradə göstərir. Diq-qəçəkən mühüm məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, liderlər bir-birinə inanır və rəğbət bəsləyirlər. Bir qədər bundan əvvəl D.Trampın özünün sosial şəbəkə hesabında Prezident İlham Əliyevin III Şuşa Qlobal

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın bu günlərdə Amerika Birləşmiş Ştatlarına (ABŞ) səfərləri dünyanın diqqət mərkəzindədir. Liderlər bundan əvvəl Abu-Dabidə bir araya

və bir sıra digər mühüm sahələr üzrə fəal və səmərəli əməkdaşlığımız sıx tərəfdaşlığımızın siyasi cəhətlərindən.

gəldilər və postmüharibə mərhələsində başlayan sülhyaratma prosesi ətrafında geniş müzakirələr apardılar. İndi isə liderlərin görüş yeri üçün ABŞ Prezidenti Donald Trampın təşəbbüsü əsasında Vaşinqton seçilib. Xarici mediada, ekspert dairələrində liderlərin ABŞ səfərinə böyük diqqət çəkilir və müxtəlif aspektlərdən təhlillər aparılır.

Media Forumundakı çıxışından bir parçanı paylaşması bunun əyani təsdiqidir. Dövlətimizin başçısı forumda sualları cavablandırarkən regionda və dünyada qalıcı sülhə çağırışlar edib, həmçinin D.Trampı "müharibə başlamayan ABŞ Prezidenti" kimi səciyləndirib. Məlumdur ki, ABŞ prezidentlərinin əksəriyyətinin idarəçiliyi dönməmişdə bu ölkə dünyanın ayrı-ayrı regionlarında qanlı müharibələrə cəlb olunub. D.Tramp isə tarixdə müharibə deyil, sülh prezidenti kimi qalmaq istəyir. Təsədüfi deyildir ki, müxtəlif dairələrdən onun Nobel sülh mükafatına namizədliyi irəli sürülüb. İlham Əliyevin sülh çağırışları D.Trampın dünyaya sülh gətirmək istəyi ilə üst-üstə düşür və bu səbəbdən də o, sosial şəbəkə hesabında bəhs olunan paylaşımı edib.

Şübhə yoxdur ki, Azərbaycan Prezidentinin ABŞ-a bugünlərdə baş tutan işgüzar səfəri münasibətlərdə yeni bir səhifə açacaq. Bu əminliyi həm Vaşinqtonda Azərbaycan Prezidentinə göstərilən xüsusi ehtiram, aparılan danışıqların geniş gündəliyi, həm də imzalanan sənədlər bir daha möhkəmləndirir.

Dünya üçün tarixi gün

ABŞ Prezidentinin özü liderlərin Vaşinqtona səfərinə böyük önəm verir. "Mən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanı səbəkə (bu gün - red.) Ağ evdə Tarixi Sülh Sammiti üçün qəbul etməyi səbirsizliklə gözləyirəm", - deyən o, "Truth" sosial şəbəkəsindəki səhifəsində yazıb. Fikirlərinə davam edən Trump vurğulayıb: "Bu iki xalq uzun illərdir ki, müharibə aparır və bu, minlərlə insanın ölümü ilə nəticələnib. Bir çox liderlər indiyədək müharibəni bitirməyə çalışdılar, lakin uğur əldə edə bilmədilər.

lər. Mənim administrasiyam uzun müddətdir ki, hər iki tərəflə işləyir".

D. Trump Prezident İlham Əliyev və Baş nazir Nikol Paşinyanla birlikdə Ağ Evdə sülhə dair sənədin imzalanma mərasimi olacağını da məmnunluqla diqqətə çatdırıb. Trump bildirib ki, Birləşmiş Ştatlar, həmçinin Cənubi Qafqaz regionunun potensialını tam şəkildə açmaq və iqtisadi imkanları birlikdə həyata keçirmək üçün hər iki ölkə ilə ikitərəfli sazişlər imzalayacaq. "Mən böyük Azərbaycan və Ermənistan xalqları üçün düzgün iş gördüklərinə görə bu cəsarətli liderlərlə çox fəxr edirəm. Bu, Azərbaycan, Ermənistan, ABŞ və dünya üçün tarixi gün olacaq", - deyən o vurğulayıb.

Strateji müstəvidə əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri

ABŞ-in yeni administrasiyası Azərbaycanın Cənubi Qafqazın aparıcı dövləti olduğuna böyük önəm verir. Avqustun 7-də Vaşinqtonda Prezident İlham Əliyevlə ABŞ Prezidentinin xüsusi elçisi Stiv Uitkoff arasında keçirilən görüşdə strateji müstəvidə əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri ilə bağlı ətraflı fikir mübadiləsinin aparılması bunun əyani təsdiqidir.

Görüşdə Prezident İlham Əliyevin ABŞ Prezidenti Donald Trampın dövləti ilə Vaşinqtona işgüzar səfərinin ikitərəfli münasibətlərimizin gündəliyinin və regional məsələlərin müzakirəsi üçün yaxşı fürsət yaratdığını bildirilib.

Söhbət zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Amerika Birləşmiş Ştatlarının strateji müstəvidə əməkdaşlığının inkişaf perspektivləri, Ermənistanla Azərbaycan arasında normalaşma prosesi və regiondakı sülh gündəliyinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Bütövlükdə, artıq ikitərəfli əməkdaşlıq strateji tərəfdaşlığa doğru irəliləyir. Bunu hazırlanan "Azərbaycan Respublikası və Amerika Birləşmiş Ştatları arasında strateji tərəfdaşlığa dair xartiyanın inkişaf etdirilməsi məqsədilə Strateji İşçi Qrupunun yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Amerika Birləşmiş Ştatları Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu" nun detalları da təsdiqləyir. Sənədə əsasən, Azərbaycan-

yıb. Sonrakı dövrlərdə ABŞ prezidentləri 907-ci düzəlişin icrasını müvəqqəti dayandırsa da, Bayden-Blinken administrasiyası bu ədalətsiz qərarı yenidən qüvvəyə mindirərək, Azərbaycana qarşı təzyiqliq vasitəsi kimi istifadə etməyə çalışıb.

Artıq bu bədnam sənəd də tarixin toz basmış arxivinə göndərilir. Prezident İlham Əliyev ilə amerikalı homkari Donald Trump arasında qurulmuş uğurlu əməkdaşlıq 33 il əvvəl Azərbaycanın məruz qaldığı ədalətsizliyə son qoymuş olacaq.

ABŞ strateji tərəfdaşlığı aşağıdakı üç istiqaməti əhatə edəcək:

- Enerji, ticarət və tranzitin də daxil olduğu regional bağlılıqlar;
 - Süni intellekt və rəqəmsal infrastrukturun da daxil olduğu iqtisadi sərmayə;
 - Müdafiə sahəsində satış, terrorizmə qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlığın da daxil olduğu təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq.
- Yaradılacaq Strateji İşçi Qrupu regional bağlılıqlar infrastrukturunun və enerji sahəsində sərmayələrin genişləndirilməsi, eləcə də regional iqtisadi-ticarəti əməkdaşlığın irəliləməsi, həmçinin süni intellektin inkişafı kimi vacib məsələlərlə məşğul olacaq. ABŞ-Azərbaycan strateji tərəfdaşlığı ABŞ texnologiyasının və sərmayəsinin ölkəmizə gəlməsi, ABŞ-in iqtisadi fəallığı deməkdir.

Birgə Bəyannamənin detalları

Bu arada Birgə Bəyannamənin detalları da xüsusi diqqət çəkir. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Ermənistanla sülh müqaviləsini imzalamıq üçün 2 əsas şərti irəli sürmüşdü. Birinci şərt Minsk qrupunun ləğvi ilə əlaqədar ATƏT-ə birgə müdaciətin edilməsi ilə, ikinci şərt - Ermənistan Konstitusiyasına dəyişikliklər edilərək Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının aradan qaldırılması ilə bağlıdır. Birgə Bəyannamədə Minsk qrupunun

Enerji dialoqu davam edəcək

Amerika Birləşmiş Ştatları Azərbaycanın uzun illərdən bəri enerji sahəsində sadıq tərəfdaşdır. Bu ölkənin şirkətləri Azərbaycanın Xəzərdəki zəngin karbohidrogen yataqlarının işlənilməsi üzrə imzalanan layihələrdə iştirak edirlər. Bu sahədə xoş əməkdaşlıq əsaslanan və sağlam təməllər üzərində qurulmuş əməkdaşlıq hazırda da uğurla davam edir. Azərbaycan özünün enerji strategiyası, eləcə də regionda sabitlik və inkişafa xidmət edən nəqliyyat infrastruktur layihələrinin həyata keçməsinə ABŞ-in göstərdiyi davamlı dəstəyi yüksək qiymətləndirir.

Azərbaycan Prezidentinin ABŞ-a işgüzar səfəri çərçivəsində isə dövlətimizin

başçısının və ABŞ Prezidentinin xüsusi elçisi Stiv Uitkoffun iştirakı ilə SOCAR-la "ExxonMobil" şirkəti arasında "Əməkdaşlıq haqqında Memorandum" imzalanıb. Sənədi Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov və "ExxonMobil" şirkətinin vitse-prezidenti Con Ardill imzalayıblar.

Yaxşı haldır ki, Azərbaycanla ABŞ arasında ötən əsrin doxsanıncı illərindən başlayan enerji əməkdaşlığı perspektivdə də davam etdiriləcək. Memorandumun imzalanması o anlamı gəlir ki, ABŞ-da Azərbaycanın ədalətli enerji siyasəti yüksək dəyərləndirilir və ölkəmizlə əməkdaşlığın davam etdirilməsinə böyük maraq göstərilir.

Vətən müharibəsindən sonra Prezident İlham Əliyev dəfələrlə bəyan edib ki, Azərbaycanın əsas hissesinin Naxçıvana quru yolla maneəsiz keçidi təmin edilməlidir. Dövlət başçımızın bu tələbi də Ermənistan tərəfindən qəbul edilib. Belə ki, Birgə Bəyannamədə ölkəmizin əsas hissesi ilə Naxçıvan arasında maneəsiz gediş-gəliş təsdiq olunur. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizi reallaşır.

Mübariz ABDULLAYEV

Azərbaycanın enerji brendi: Avropa-Asiya oxunda diplomatiya və güc mərkəzləşməsi

Əsrin ikinci rübünə qədər qoyduğumuz bir dövrdə enerji təhlükəsizliyi artıq yalnız texnoloji yeniliklər və alternativ mənbələrin inkişafı ilə müəyyən olunmur. XXI əsrin enerji təhlükəsizliyi doktrinası eyni zaman

da siyasi cəsarət, diplomatik çeviklik, strateji planlaşdırma və enerji resurslarının suveren şəkildə idarə olunması kimi dəyərləri özündə birləşdirir. Qlobal enerji nəzərinin əsas oyunçuları üçün bu, təkə enerji hasi

latı və nəqli deyil, həm də enerji üzərində siyasi və geosiyasi təsir gücünün formalaşdırılması deməkdir. Bu kontekstdə Azərbaycan Respublikası son onillikdə global enerji sisteminin periferiyasından mərkəzinə doğru

sürətlə irəliləyərək, yalnız Cənubi Qafqaz regionunun deyil, bütövlükdə Avrasiya məkanının enerji təhlükəsizliyində strateji mövqə qazanıb. Xəzər dənizi hövzəsində yerləşən zəngin karbohidrogen ehtiyatları, eyni za

manda Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC), Bakı-Tbilisi-Ərzurum (BTE) və Cənub Qaz Dəhlizi kimi regional və qitələrarası boru kəməri layihələri Azərbaycanın enerji strategiyasını daha da gücləndirib.

İtaliya ilə dərinləşən strateji enerji oxu: Trans-Adriatik Boru Kəmərinin (TAP) siyasi və iqtisadi reallığı

Azərbaycanın global enerji diplomatiyasının ən mühüm infrastruktur elementlərindən biri Cənub Qaz Dəhlizi layihəsidir. Bu layihə 3500 km-lik mühəndis-maliyyə və diplomatik sinerjinin nəticəsidir və 4 seqmentdən - Şahdəniz II yatağı, Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (SCP), Trans-Anadolu Boru

Kəməri (TANAP) və Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) - ibarətdir. TAP bu dəhlizin son seqmenti olmaqla Azərbaycan qazını birbaşa Avropanın əsas iqtisadi güclərindən olan İtaliyaya çatdırır. 2020-ci ilin sonlarında kommersiya istismarına verilmiş kəmərtə artıq 2021-ci ildən etibarən İtaliyanın enerji

təhlükəsizliyinin əsas sütunlarından birinə çevrilib. Yalnız 2023-cü ildə Azərbaycan İtaliyaya 10 milyard kubmetrə yaxın təbii qaz ixrac edib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə 24 faiz artım deməkdir (Mənbə: İtaliya Energetika Nazirliyinin 2024-cü il üçün hesabatı). Bu rəqəmlər İtaliyanın ümumi qaz

istehlakının təqribən 10-11 faizinin möhür Azərbaycan məşəli qaz hesabına təmin olunduğunu göstərir. TAP layihəsi yalnız enerji təhlükəsizliyi yox, həm də siyasi sabitlik baxımından ciddi əhəmiyyət daşıyır. Avropa İttifaqı üçün Rusiya qazından asılılığın azaldılması prioritet olaraq qalır. Xüsusilə

Rusiyanın Ukraynaya hərbi müdaxiləsindən sonra Avropanın enerji siyasətində kəskin dönüş baş verdi və enerjinin şaxələndirilməsi əsas strateji kurs kimi qəbul edildi. Bu şəraitdə Azərbaycan qısa müddətdə etibarlı, siyasi risklərdən azad və texnoloji cəhətdən dayanıqlı alternativ olaraq ön plana çıxdı.

Enerji diplomatiyasından tərəfdaşlığa

İtaliya ilə Azərbaycan arasında formalaşmış enerji əməkdaşlığı tədricən daha geniş strateji tərəfdaşlığa transformasiya olunur. Bu gün İtaliya təkə Azərbaycan qazının alıcısı deyil, həm də Azərbaycanın enerji sektorunda əsas sərmayə tərəfdaşlarından biridir. 2023-cü ilin sonuna olan məlumata görə, İtaliya şirkətləri Azərbaycanın neft və qaz

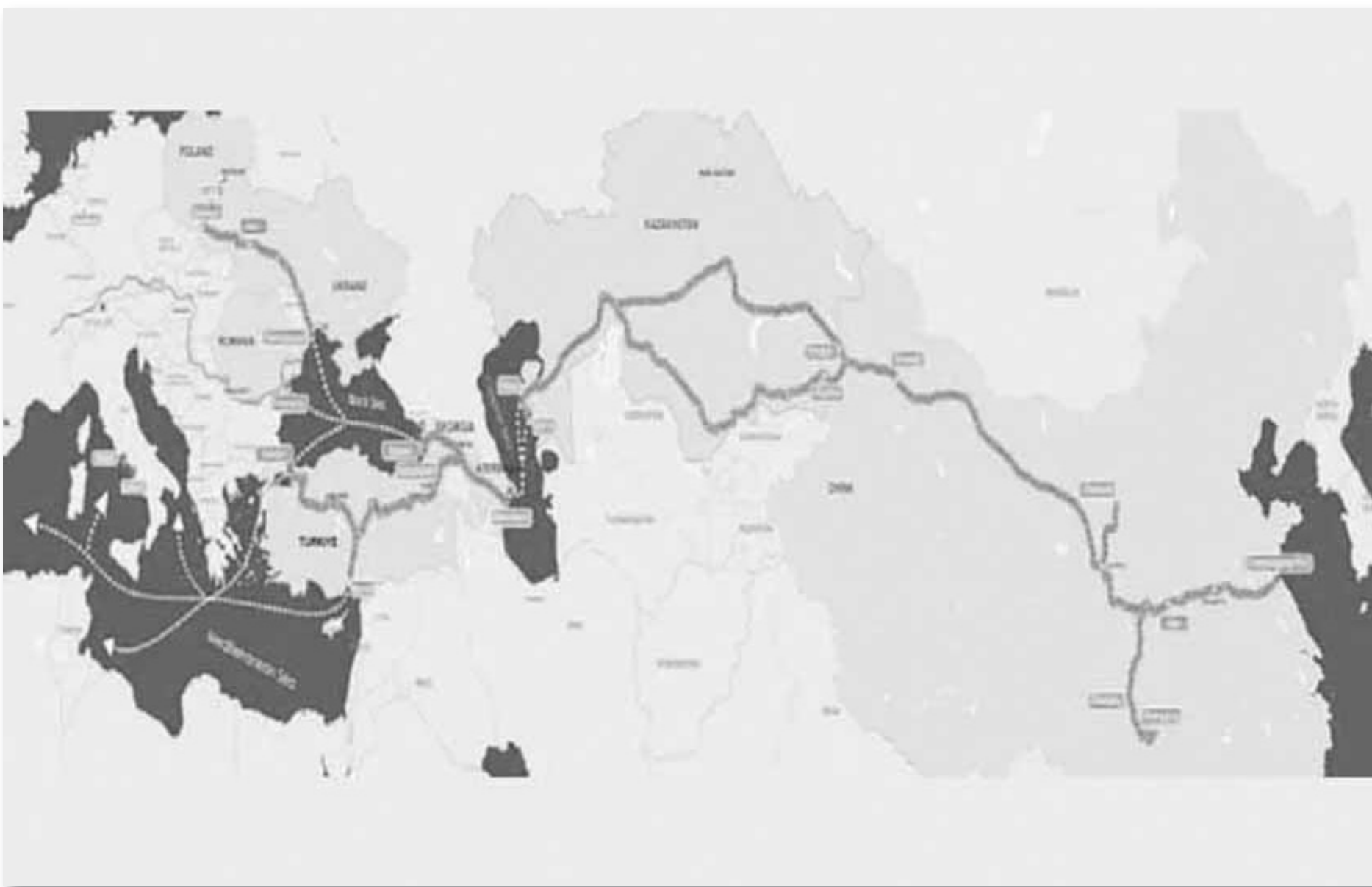
sektoruna 2 milyard avroya yaxın sərmayə yatırır. Bununla yanaşı, İtaliya rəsmi Bakı ilə bərpa olunan enerji, nəqliyyat, logistika və sənaye sahələrində də yeni layihələr üzrə əməkdaşlıq etməyə başlayıb. Bu istiqamətdə "Green Energy Corridor" təşəbbüsü Xəzər dənizi sahillərində qurulacaq günəş və külək enerjisi parklarının Avropaya inteqrasiyasını

nəzərdə tutur. Rəsmi Roma ilə Bakı arasında imzalanmış bir sıra ikitərəfli sazişlər, o cümlədən enerji tranzitinə dair qarşılıqlı güzəşt rejimləri, vergi və gömrük sahəsində normativ sədləşdirmələr bu əlaqələrin institusional bazasını möhkəmləndirir.

Beləliklə, XXI əsrin enerji təhlükəsizliyi modelində Azərbaycan artıq sadəcə təbii re-

surs ixracatçısı deyil, geosiyasi enerji oyunçusu kimi çıxış edir. Bu, həm mənbə ölkəsi, həm tranzit ölkə, həm də strateji tərəfdaş statusunu birləşdirən nadir nümunədir. Azərbaycanın bu mövqeyi enerji ilə yanaşı sabitlik, diplomatiya və geoiqtisadi inteqrasiya sahələrində də getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Nəticə etibarilə, Azərbaycanın enerji

doktrinası artıq bir ölkənin iqtisadi siyasəti olmaqla yanaşı, qitələrarası enerji təhlükəsizliyinin və Avropanın yeni enerji arxitekturasının mühüm elementi kimi formalaşmaqdadır. TAP layihəsi və onun ətrafında qurulan enerji oxu yalnız bir boru kəməri deyil, Avropa üçün enerji alternativliyi, siyasi müstəqillik və strateji davamlılıq modelidir.

Macarıstanın Bakı ilə strateji yaxınlaşması: enerji diplomatiyasından geosiyasi sinxronluğa doğru

XXI əsrdə enerji artıq yalnız iqtisadi dəyər daşıyan xammal deyil, dövlətlərarası münasibətlərin və global güc balansının təməli daşılarından biridir. Bu kontekstdə Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında formalaşan enerji tərəfdaşlığı getdikcə dərinləşir və şaxələnir. Lakin bu münasibətlər içərisində Macarıstanın xüsusi yeri var. Budapeşt Azərbaycanın enerji resurslarını yalnız texniki-iqtisadi mənbə kimi yox, həm də Avropanın siyasi muxtariyyəti və enerji suverenliyinin təminatçısı kimi qəbul edir. Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanın rəhbərlik etdiyi hökumət xüsusilə 2022-ci ildən sonra bu strateji yanaşmanı daha açıq və ardıcıl şəkildə reallaşdırmağa başlayıb.

Orta Dəhliz və enerji sinxronluğunun mərkəzində duran Azərbaycan

Bakı-Budapeşt xətti təkə qaz və elektrik ötürücüsü deyil, siyasi əlaqələndirmə xətti kimi də fəaliyyət göstərməyə başlayır. Bu əməkdaşlıq Avropanın enerji təhlükəsizliyində vahid yanaşmalar əvəzinə şaxələndirilmiş və çoxqütblü enerji diplomatiyasına keçidi simvollaşdırır. Macarıstanın Azərbaycanın enerji resurslarına bu səviyyədə açıq dəstək verməsi eyni zamanda Şərqi və Mərkəzi Avropa ölkələrinin enerji suverenliyi uğrunda mübarizəsinin bir parçası kimi qiymətləndirilə bilər. Bununla da Azərbaycanın enerji geosiyasetinin strukturlaşdırılmasında aparıcı aktora çevrilir. Macarıstanla qurulan əlaqələr isə bu prosesin Mərkəzi Avropadakı strateji təzahürüdür.

Orban administrasiyası və Azərbaycanın enerji resurslarına siyasi yanaşma

2022-ci ilin fevralından sonra Rusiyanın Ukraynaya hərbi müdaxiləsi ilə yaranan enerji böhranı fonunda Avropa İttifaqında Rusiya qazından asılılıq ciddi müzakirə mövzusunda çevrildi. Bu şəraitdə Orban hökuməti Brüsselin təklif etdiyi enerji embarqolarını "özünü cəzalandıran strategiya" adlandıraraq, alternativ və etibarlı mənbələrə üstünlük verdiyini bəyan etdi. Həmin ilin iyul ayında Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Szijjarto Bakıya rəsmi səfərə gəldi və bu səfər çərçivəsində iki ölkə arasında enerji və sənaye əməkdaşlığına dair 500 milyon avro dəyərində niyyət protokolu imzalandı. Sənəd çərçivəsində Mingəçevir İstilik-Elektrik Stansiyasının modernizasiyası üçün texnologiyə əməkdaşlıq və bərpa olunan enerji sahəsində birgə layihələrin reallaşdırılması nəzərdə tutulurdu. Macarıstan tərəfi xüsusilə günəş panelləri və smart şəbəkə texnologiyalarının tətbiqinə dair təkliflər irəli sürdü. Bu, təkə texnologiyaların transferi ilə yanaşı, həm də enerji təhlükəsizliyi kontekstində "şərq-tərəfdaşlıq modeli"nin inkişafına xidmət edirdi. 2023-cü ilin dekabr ayında Azərbaycanla Macarıstan arasında Bakı-Budapeşt enerji platforması təsis olundu. Bu təşəbbüs həm ikitərəfli əməkdaşlıq, həm də Orta Dəhliz çərçivəsində enerji daşımaqlarının və yaşıllıq enerjisi layihələrinin koordinasiyası baxımından regional əhəmiyyət daşıyırdı. Platformanın əsas məqsədləri:

- Cənubi Qafqaz və Xəzər hövzəsində hasil olunan elektrik enerjisinin Gürcüstan və Qara dəniz vasitəsilə Avropaya ötürülməsi;
- 2030-cu ilə qədər Azərbaycan yaşıllıq hidrogeninin Macarıstan üzərindən Avropaya çatdırılması üçün texnologiyaların inkişafı və infrastruktur bazasının qurulması;

- Macarıstanın enerji sisteminin Azərbaycan üzərindən gələcəkdə daha geniş enerji təchizatına açılması.
Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Szijjarto bu münasibətlə bildirib: "Avropa enerji təhlükəsizliyinin təməli bundan sonra Cənub Qaz Dəhlizidir və həmin dəhlizin sahibi Azərbaycandır. Macarıstan üçün bu, sadəcə enerji məsələsi deyil, bu, milli təhlükəsizlik, iqtisadi sabitlik və siyasi muxtariyyət məsələsidir". (Mənbə: Macarıstan Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi bəyanatı, 15 dekabr 2023)
2023-cü ilin sonuna olan rəsmi məlumatlara əsasən, Macarıstan Azərbaycandan 1,5 milyard kubmetr qaz almaq üçün 10 illik müqavilə imzalayıb. Bu müqavilə TAP kəmərinin genişləndirilməsi ilə icra ediləcək. Macarıstan şirkətləri Azərbaycanın yaşıllıq enerji sahəsinə artıq 300 milyon avro dəyərində ilkən sərmayə yönəldib (xüsusilə Zəngilan və Cəbrayılada inşa olunaçaq günəş-elektrik stansiyalarında iştirak məqsədilə). 2024-cü ilin əvvəlindən Macarıstan Azərbaycanla regional logistik şəbəkələrin və enerji anbarlarının qurulması üzrə birgə texniki komissiya təsis edib. Bu əməkdaşlıq Avropa İttifaqı daxilində alternativ enerji mərkəzlərinin formalaşması baxımından strateji prespektivədir. Brüsselin mərkəzləşdirilmiş və normativ yanaşmasından fərqli olaraq Budapeşt daha çevik, qarşılıqlı maraqlara əsaslanan model təqdim edir. Bu modeldə Azərbaycanın enerji ixracatçısı kimi deyil, bərabərhüquqlu strateji tərəfdaş kimi mövqeyini təsdiqləyir.

Azərbaycanın enerji brendi: Avropa-Asiya oxunda diplomatiya və güc mərkəzləşməsi

əvvəli 3-cü səhifədə

Almaniyanın “realpolitik” dönüşü: enerji ehtiyacları fonunda siyasətin transformasiyası

XXI əsrin ikinci onilliyindən başlayaraq Avropanın enerji təhlükəsizliyi gündəliyində radikal dəyişikliklər baş verir. Bu prosesin sürətlənməsinə səbəb yalnız texnologiyə və ekoloji tələblər deyil, üstəlik, Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda geosiyasi risklərin artması və təchizat kanallarının qeyri-sabitliyidir. Bu kontekstdə Almaniya bir zamanlar siyasi-ideoloji motivlərlə formalaşdırdığı enerji siyasətində ciddi korrektlər aparmağa məcbur qalıb. Qərb dünyasında “ikili standartlar” siyasəti üzündən tez-tez tənqid olunan Berlin artıq reallıqların diktəsi altında realpolitik yanaşmanı qəbul etməkdədir. Uzun illər erməni diasporu və bözi daxili siyasi dairələrin təzyiqi ilə Azərbaycana qarşı açıq və ya dolaylı siyasi qərəz nümayiş etdirən Almaniya 2022-ci ilin fevralından sonra Azərbaycanı yenidən qiymətləndirmək məcburiyyəti qarşısında qaldı. Rusiya ilə enerji əməkdaşlığının iflasa uğraması Almaniya iqtisadiyyatına ciddi təsir göstərdi. 2021-ci ildə Almaniya qaz ehtiyaclarının 55 faizini Rusiyadan alırdısa, 2023-cü ilin sonuna bu göstərici 15 faizə qədər endi (Mənbə: Bundesnet-

zentur, 2024). Belə bir şəraitdə alternativ və siyasi baxımdan neytral təchizatçılar ön plana çıxdı, Azərbaycan bu boşluğu dolduran əsas namizəd oldu.

Almaniyanın Azərbaycandan qaz idxalı 2022-ci ildə 800 milyon kubmetrə, 2023-cü ildə 1,5 milyard kubmetrə, 2024-cü ildə isə 2,5 milyard kubmetrə çatdı. Almaniyanın Federal Enerji və İqlim Nazirliyinin proqnozlarına əsasən, bu həcm 2026-cı ilə qədər 5 milyard kubmetr təşkil edəcəyi gözlənilir ki, bu da Almaniyanın illik ümumi qaz istehlakının təxminən 7-8 faizinə əhatə edəcək və Azərbaycanı ölkənin beş əsas enerji təchizatçısından birinə çevirəcək. Bakıdan Almaniya qaz nəqli əsasən TAP (Trans-Adriatik Boru Kəməri) və onunla inteqrasiya olunmuş İnterkonnektor Yunanistan-Bolqarıstan (IGB) və Trans-Balkan marşrutu vasitəsilə həyata keçirilir. 2023-cü ildə bu infrastruktur vasitəsilə Azərbaycan qazı ilk dəfə Almaniyanın Brunsbüttel LNG terminalı vasitəsilə qəbul edilib.

Yaşıl enerji əməkdaşlığı: Qara dəniz kabeli və Zəngəzur dəhlizi layihələri

Almaniya yalnız qaz idxalçısı olmaqla kifayətlənmir. Avropa İttifaqının yaşıl keçid strategiyasına uyğun olaraq Berlin Azərbaycanın Xəzər hövzəsindəki bərpa olunan enerji resurslarına da strateji maraq göstərir. Bu maraq 2022-ci ilin dekabrında Buxarestdə imzalanmış “Yaşıl Enerji Alyansı” çərçivəsində rəsmiləşdirilib. Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstanın daxil olduğu bu təşəbbüs çərçivəsində Qara Dəniz altı kabel vasitəsilə yaşıl elektrik enerjisinin Avropaya çatdırılması nəzərdə tutulur. “Siemens” və “Enercon” kimi nəhəng şirkətləri cəlb etməklə Almaniya 2023-cü ildə bu layihəyə 125 milyon avro texnologiyə və analitik dəstək ayırıb. Üstəlik, Zəngəzur dəhlizi çərçivəsində yaşıl hidrogenin ixracı üçün infrastrukturun yaradılması məsələsində Almaniyanın bir sıra enerji şirkətləri ilə danışıqlar aparılır. Bu isə Azərbaycanın yaşıl enerji potensialını Avropanın enerji təhlükəsizliyinə inteqrasiya etmək üçün strateji baza yaradır. Avropa İttifaqının postsovet məkənində buraxdığı ən böyük strateji səhvlərdən biri Azərbaycan-Türkiyə tandeminin potensialını illərlə görməməsi olub. Avropanın diqqəti yalnız Gürcüstan və Ukrayna yönəltməsi Cənubi Qafqazın enerji

və nəqliyyat sahəsində transformasiyasını uzun müddət kölgədə qoydu. Lakin Azərbaycan bu boşluğu doldurmaqla qalmadı, enerji resurslarını geosiyasi təsir alətinə, yəni “soft power”ə (yumşaq güc) çevirməyə də nail oldu. 2022-2024-cü illərdə rəsmi Bakı 15-dən çox Avropa ölkəsi ilə enerji və texnologiya sahəsində yeni sazişlər imzaladı, Avropa Komissiyası ilə əməkdaşlıqda “Enerji Dıqqət Ölkəsi” statusu aldı. Bütün bunlar Azərbaycanı resurs ixracatçısından enerji arxitekturasının struktur dəyişikliyinə iştirak edən fəal oyunçuya çevirib. “Enerji Dıqqət Ölkəsi” (ing. Energy Priority Country) statusu - Avropa İttifaqı tərəfindən müəyyən ölkələrə verilən qeyri-rəsmi, lakin strateji baxımdan yüksək əhəmiyyət daşıyan statusdur. Bu termin əsasən Avropa Komissiyasının xarici enerji siyasəti çərçivəsində istifadə olunur və həmin ölkənin Avropanın enerji təhlükəsizliyi, şaxələndirmə strategiyası və enerji keçidi siyasətində mühüm tərəfdaş kimi tanındığını ifadə edir. Bu status rəsmi hüquqi sənədlə verilmir, Avropa Komissiyasının enerji sənədlərində və siyasi bəyanatlarında əksini tapır. “Enerji Dıqqət Ölkəsi” adlandırılan dövlətlərə Aİ:

- diplomatik və texniki səviyədə daha yüksək diqqət ayrır;
- enerji layihələrində üstün partnyor kimi yanaşır;
- bərpa olunan enerji, infrastruktur və texnologiya sahələrində əlavə maliyyə və ekspert dəstəyi verir;
- enerji siyasəti üzrə dialoqları və çoxtərəfli əməkdaşlıq formatlarını daha da intensivləşdirir.

Azərbaycan 2022-ci ilin sonunda və 2023-cü ilin ortalarında Avropa Komissiyası tərəfindən Avropanın enerji təhlükəsizliyi

ölkə Suriyanın bərpasında da birlik nümayiş etdirir. Suriyaya çatdırılması planlaşdırılan qazın həcmi ilkin mərhələdə 1,2 milyard kubmetr təşkil edir. Bu, həm Suriyanın enerji təchizatında dönüş nöqtəsidir, həm də Azərbaycanın beynəlxalq

nin əsas tərəfdaşlarından biri kimi rəsmi bəyanatlarla bu kateqoriyaya salınıb. Xüsusilə də, 2022-ci il iyul ayının 18-də Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula fon der Lyayen və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev arasında Bakıda imzalanmış “Strateji Enerji Tərəfdaşlığı Memorandumu” çərçivəsində Azərbaycan bu statusa faktiki olaraq yüksəldilib.

Memorandumda aşağıdakılar vurğulanırdı:

- Azərbaycan 2027-ci ilə qədər Aİ-yə qaz ixracını 20 milyard kubmetrə çatdıracaq;
- Bərpa olunan enerji sahəsində texnologiyə və sərmayə əməkdaşlığı genişləndiriləcək;
- Cənub Qaz Dəhlizi daha da dərinləşdiriləcək və digər Aİ ölkələri ilə inteqrasiya gücləndiriləcək.

Ursula fon der Lyayen həmin səfər zamanı qeyd etmişdi: “Azərbaycan bu gün enerji üzrə bizim əsas tərəfdaşımızdır və Aİ-nin enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında xüsusi yer tutur”. (Avropa Komissiyası, 18 iyul 2022, Bakı bəyanatı)

Beləliklə, “Enerji Dıqqət Ölkəsi” statusu Azərbaycanın Avropa üçün sadəcə təbii resurs mənbəyi deyil, enerji keçidində, infrastruktur quruculuğunda və texnologiyə transformasiyada mühüm iştirakçı kimi tanındığını göstərir. Bu status Aİ ilə daha sıx texniki əməkdaşlıq, maliyyə dəstəyi və siyasi dialoqlar üçün yeni imkanlar yaradır. Almaniyanın Azərbaycana yönələn siyasəti artıq təkə enerji ehtiyaclarının diktəsi ilə deyil, bölgədə formalaşan yeni güc balansının təminməsi ilə izah olunur. Berlinin Bakıya yaxınlaşması siyasi riyakarlıqdan real maraqlara keçidin nümunəsi olmaqla yanaşı, Avropanın öz geosiyasi səhvlərini düzəltməyə çalışmasının da göstəricisidir. Rəsmi Bakı bu prosesdə tarixi yaddaşı unutmadan, lakin gələcəyə baxaraq, qlobal miqyasda etibarlı və məsuliyyətli enerji tərəfdaşı kimi çıxış edir. Avropanın bu gün Azərbaycanla əməkdaşlığa can atması yalnız iqtisadi zərurət deyil, həm də geosiyasi reallığın və rasionalizmin təntənəsidir.

humanitar dəstək gətirən yeni mərhələdir. Bu mərhələnin memarı isə İlham Əliyevdir. Onun liderliyi, qətiyyəti və sülhə əsaslanan regional vizyonu sayəsində Azərbaycan bu gün Yaxın Şərqdə də strateji aktora çevrilməkdədir. Bu layihə bir daha sübuta yetirdi ki, Azərbaycan təkə enerji ixrac edən ölkə deyil, həm də sülh, sabitlik ixrac edən lider dövlətdir.

Kəramət QƏNBƏROV, beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

Bu günlərdə Azərbaycanın beynəlxalq enerji diplomatiyası tarixində növbəti möhtəşəm səhifə yazıldı: Azərbaycan qazı artıq Türkiyə üzərindən Suriyaya çatdırılır. Bu hadisə, heç şübhəsiz, təkə iqtisadi yox, həm də siyasi və humanitar cəhətdən xüsusi önəm daşıyır. Lakin bu nailiyyətin arxasında yalnız uğurlu texniki layihə durmur, ilk növbədə dərin strateji baxış və uzaqgörən liderlik dayanır. Bu prosesin uğurla reallaşmasının başlıca səbəbi Prezidenti İlham Əliyevin dünya miqyasında qazandığı nüfuzu və pragmatik xarici siyasətidir. Cənubi Qafqazla Yaxın Şərq arasında enerji körpüsünün təməlinin qoyulması İlham Əliyevin regional sabitlik strategiyasına əsaslanır. Bu layihənin əsas konturları 2024-cü ilin aprelinə Antalyada, iyulda isə Bakıda

Azərbaycan qazı Suriyada: Prezident İlham Əliyev yeni enerji körpüsünün memarıdır

Azərbaycan və Suriya prezidentləri arasında keçirilən danışıqlarda cızılmışdı. Həmin danışıqlarda Prezident İlham Əliyev Suriyanın enerji ehtiyaclarının qarşılanmasına dair ortaya siyasi iradə qoymuş, regionda sabitliyin və sosial rifahın enerji təhlükəsizliyi ilə birbaşa bağlı olduğunu vurğulamışdı. Suriya kimi uzun illər müharibə və kaos girdabında qalmış bir ölkəyə qaz nəql etmək üçün yalnız texniki infrastruktur yetmir, burada güclü siyasi iradə, beynəlxalq

etimad və diplomatik çeviklik tələb olunur. Bu xüsusiyyətlərin hər biri Azərbaycan Prezidentinin şəxsinə təəssümünü tapıb. İlham Əliyev ötən illər ərzində Azərbaycanı etibarlı enerji tərəfdaşı və beynəlxalq sabitlik platforması kimi tanıdıb. Bu gün Azərbaycan qazı Avropanın mərkəzinə, Balkanlara, Orta Asiyaya, indi isə Yaxın Şərqə - Suriyaya qədər çatır, bu, möhür Azərbaycan Prezidentinin çoxvektorlu enerji strategiyasının nəticəsidir.

Türkiyə və Qətərlə tərəfdaşlıq: liderlərin birliyi

Suriyaya qaz nəqlinin reallaşması həm də Prezident İlham Əliyevin Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Qətər Əmiri Tamim bin Hamed Al Sani ilə qurduğu strateji ittifaqın göstəricisidir. Bu liderlərin arasında formalaşmış qarşılıqlı etimad və ortaq baxışlar bu gün regionda yeni əməkdaşlıq imkanlarına geniş meydan açır. Bu layihənin gerçəkləşməsində Türkiyənin tranzit rol və logistik dəstəyi də həlledici olub. Azərbaycan-Türkiyə strateji əlaqələri yalnız enerji deyil, daha geniş təhlükəsizlik və iqtisadi rifah baxımından da regiona nümunədir. İki qardaş

qaz bazarındakı rolunun getdikcə artdığını göstərir. Hazırda Azərbaycan qazı 14 ölkəyə ixrac olunur, bu siyahının genişlənməsi SOCAR-ın qlobal strategiyasına uyğundur. Şirkətin xaricdə həyata keçirdiyi hasilat layihələri və strateji əməkdaşlıqlar onu regionun ən nüfuzlu enerji şirkətlərindən birinə çevirib. Bu da birbaşa Prezident İlham Əliyevin uzunmüddətli dövlət strategiyasının və neft-qaz siyasətinin bariz göstəricisidir.

Azərbaycanın Suriyaya qaz nəql etməsi sadəcə bir ixrac əməliyyatı deyil. Bu, enerji vasitəsilə sabitlik, inkişaf və

Daha sağlam kreditləşmə naminə...

Mərkəzi Bank kredit kartları üzrə borclanma qaydalarını dəyişib

Mərkəzi Bank (MB) istehlak kredit kartları üzrə borclanma ilə bağlı tənzimləyici çərçivəni dəyişib. MB-nin yaydığı açıqlamada bildirilir ki, kredit kartları və

ya kredit xətləri üzrə borclanmanın daha məsuliyyətli və sağlam aparılması üçün tənzimləyici çərçivənin gücləndirilməsinə ehtiyac var. Belə ki, son dövrlərdə is-

tehlak krediti seqmentində kredit kartlarının yüksək artım dinamikası müşahidə edilməkdədir. Bu tendensiya əhalinin sərencamında olan gəlirlərdə müsbət ar-

tım fonunda baş versə də, borc yükünün sərencamda qalan gəlirlərdəki payında da artım müşayiət olunur. Bu isə əhalinin izafi borclanmasına gətirib çıxarır. Bu

halların qarşısını almaq və bank sisteminin kapital dayanıqlığının təmin etmək məqsədilə tənzimləyici çərçivənin tətbiqi zəruridir.

Aylıq gəlirin 5 mislindən çox pul əldə etmək olmayacaq

Dəyişikliklərə əsasən, borclanın kredit kartı məbləği onun xalis vergiləri ödədikdən sonra yerdə qalan gəlirinin maksimum 5 misli ilə məhdudlaşdırılacaq.

Bununla yanaşı, dəyişiklərə əsasən nəğd vəsaitlərə, habelə bank və qiymətli metallarla təmin edilmiş kredit xətləri borclanın xalis vergidən sonrakı gəlirinin 5 misli normativinin hesablanmasından istisna edilir. Yeni tələb əsasən bu limitdən artıq olan istehlak kredit xətlərinin məcmu miqdarı bankın tutulmalardan sonra I dərəcəli kapitalının 1 faizdən artıq olmamalıdır. Yəni, əgər vətəndaşın xalis gəliri aylıq 1000 manatdırsa onun kredit xətti, yeni bankdan aldığı kart xətti üzrə kreditinin məbləği 5 min manatdan çox ola bilməz. Əgər, vətəndaşın digər bank kreditləri üzrə borc öhdəlikləri varsa, bu zaman yeni kredit borclanması zamanı həmin məbləğlər nəzərə alınacaq və limitə uyğun kredit verilməkdir. Mövzunu şərh edən Milli Məclisin deputatı, iqtisadçı Vüqar Bayramovun sözləri-

nə görə, son dövrlər istehlak kreditləri üzrə gecikmələrin baş verməsi ümumilikdə bank sektorunda narahatlıq doğuran hallardan biri kimi daha çox ön plana çıxıb. Kredit yul-bankların səbəblərindən biri kredit kartlarında müştərinin ödəmə qabiliyyətinə uyğun olmayan kredit xətlərinin açılması və eləcə də gecikmələr üçün izah edilə bilməyən yüksək cərimə faizlərinin hesablanmasıdır. Ölkəmizdə vaxtı keçmiş kreditlərin məbləği ilin əvvəlinə 475 milyon manat idisə, bu göstərici ilin yarısında 527 milyon manatadək yüksəlib. Yəni, bu ilin ilk yarısında problemli kreditlərin həcmi 10 faizdən çox artıb. Həmin dövrdə ümumi kredit portfeli 24 milyard 890 milyon manatdan 25 milyard 991 milyon manatadək yüksəlib. Bu o deməkdir ki, həmin müddətdə kredit portfeli cəmi 4,4 faiz artıb. Bu həm də o deməkdir ki, problemli kreditlərin həcmi ümumi kredit portfeli ilə müqayisədə 2 dəfə bənd daha çox artıb. Bu isə bank sektoru üçün heç də yaxşı dinamika hesab oluna

bilməz. Bir tərəfdən də, əhalinin borc yükünün sərencamda qalan gəlirdə payının artması müşahidə olunurdu. Ona görə də,

mövcud situasiyalar fonunda kredit xətlərinin açılması üçün yeni meyarların müəyyənləşdirilməsinə ehtiyac var idi.

Ödəniş məsuliyyəti artacaq

Millət vəkili hesab edir ki, Mərkəzi Bankın digər qaydası overdraft limitlərin (bank tərəfindən müştərinin hesabına

müəyyən məbləğdə əlavə vəsait istifadəsinə icazə verilməsi) kredit xətləri anlayışına daxil edilərək istehlak kredit kartları üzrə kreditə konvertasiya əmsalının 40 faiz müəyyən edilməsi ilə bağlıdır. Bu isə istehlak kredit xətlərinin balansdankənər hesablarda olduğu müddətdə həmin xətlər üzrə 100 faiz risk dərəcəsinin tətbiq edilməsi deməkdir. Overdraft xidmətə görə, kart sahibi hesabında olan puldan daha çox pul xərc-ləyə bilər. Bütövlükdə, vəsaitə ehtiyacı olan borclan tərəfindən istifadə edilə bilən kreditdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bir sıra

banklar overdraft xidmətindən istifadə edə-rək yüksək faizlər ilə bəzi kart sahibləri üçün izafi maliyyə yükü yaradır. Bu baxımdan, bu istiqamətdə təkmilləşdirmələrin davam etməsinə ehtiyac var idi ki, MB bu istiqamətdə də müvafiq addımlar atır.

Beləliklə, Mərkəzi Bankın təsdiqlədiyi yeni qaydaların qüvvəyə minməsi sayəsində əhalinin istehlak kredit kartları üzrə borclanma imkanlarını daha dəqiq müəyyən etməklə, borclanların real ödəmə qabiliyyətini və banklar tərəfindən risklərin daha erkən mərhələdə tanınaraq minimallaşdırma imkanını təmin edəcək.

kredit bazarında gecikmələrin tənzimlənməsi baxımdan mühüm qərar kimi səciyyələndirmək olar. Bu, bank sistemində kredit intizamının və ödənişlər üzrə məsuliyyətin artmasına, eləcə də vətəndaşların izafi borclanmasının azalmasına səbəb olacaq.

E.CƏFƏRLİ

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Təbiət və ətraf mühit birbaşa insanla bağlı olduğundan onun qorunması da insanların sıx birliyindən, həmrəyliyindən asılıdır. Həmrəylik anlayışı insanların müxtəlif tarixi mərhələlərdə təbiətin harmoniyası əsasında fəaliyyətlər sistemi sahəsində bir-biri ilə sıx ünsiyyətinin artması fonunda yeni mahiyyət kəsb etmişdir. Müşahidələr göstərir ki, ekoloji tarazlığın pozulmasında insan amili başlıca rol oynayır. Məhz bu səbəbdən BMT-nin 1992-ci ildə Braziliyanın Rio-de Janeyro şəhərində keçirdiyi ətraf mühit və inkişafa həsr olunmuş ümumdünya konfransında beynəlxalq ekoloji təhlükəsizliyin əsas istiqamətləri müzakirə olunaraq bir çox dövlətlərin milli təhlükəsizlik strategiyasının prioritetinə çevrilib. Həmin konfransda davamlı inkişafa keçmədən öncə hər bir ölkədə ekoloji təhlükəsizlik problemlərinin sosial-fəlsəfi cəhətdən araşdırılması və beləliklə də, “ekoloji cəmiyyət”in formalaşdırılmasının əsas sahələrinin müəyyənləşdirilməsi prioritet məsələ kimi qaldırılıb.

BMT-nin təşəbbüsü sayəsində 2000-ci ilin sentyabrında keçirilən Minilliyin foru-

Ölkəmiz ətraf mühitin mühafizəsində nümunəvi platforma formalaşdırıb

munda dünyanın 147 ölkəsinin dövlət və hökumət rəhbərlərinin iştirakı ilə “Minilliyin Bəyannaməsi” qəbul edilib, XXI əsrin dünyada Minilliyin İnkişafı Məqsədləri müəyyənləşdirilib.

Azərbaycanda ətraf mühit problemlərinin həlli istiqamətində genişmiqyaslı işlərin görülməsi, ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş dövlət siyasəti ölkənin uzunmüddətli inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsidir. Ölkəmizdə həyata keçirilən ekoloji siyasətin əsas mahiyyəti insanların ekoloji təmiz mühitdə yaşamasını təmin etmək məqsədilə ekosistemlərin qorunması, təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə olunması ilə dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi, ətraf mühitə minimal zərərli təsir, onun ilkin vəziyyətinin bərpası və qorunmasından ibarətdir. Azərbaycan dövlətinin daxili siyasətində ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi, Xəzər dənizinin və havanın çirklənməsinin qarşısının alınması prioritet məsələlərdən biri kimi müəyyənləşib.

1995-ci ildə Azərbaycan BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasına, 2000-ci il iyulun 18-də Kioto Protokoluna, 2002-ci ildə uzunmüddətli transsərhəd havanın çirklənməsinə dair beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. BMT, UNEP, UNESCO, Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, MDB ölkələri və digər ölkələrlə qısa müddət ərzində geniş əla-

qələr qurulub, ekoloji sahədə əhəmiyyətli müqavilələr imzalanıb.

“Azərbaycan Respublikasında ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına dair 2006-2010-cu illər üçün Kompleks Tədbirlər Planı”nın icrası ilə əlaqədar bir sıra layihələr uğurla icra olunub. 2010-cu ildə bu məqsədlə “Ekologiya ili” elan olunmuş, bu il ərzində respublikada ekoloji duru-

mun vəziyyəti, gənc nəslin maarifləndirilməsi istiqamətində çoxşaxəli fəaliyyət həyata keçirilib.

Cənubi Qafqazda Vəhşi Təbiətin Bərpası və Reabilitasiya Mərkəzi ilk olaraq Azərbaycanda yaradılıb. O cümlədən, respublikamız Xəzər dənizi arasında yeganə ölkədir ki, dənizin və onun akvatoriyasının çirklənmədən təmizlənməsi üzrə kompleks tədbirlər həyata keçirir. Dünyada mövcud olan 11 iqlim tipindən 9-na ölkəmizdə rast gəlmək mümkündür. Azərbaycan cənubda subtropik ağaclarına

və meyvələrinə, şimalda isə alp buzlaqlarına görə məşhurdur. Bu, Qafqazdakı vəhşi təbiətin flora və faunasının zəngin biomüxtəlifliyini təmin edən əsas amildir. Dövlətin həyata keçirdiyi bu məqsədyönlü proqramların əsas məqsədi ətraf mühitin mühafizəsinə yönəldilən dövlət əhəmiyyətli investisiya layihələrinin sistemli və səmərəli şəkildə həyata keçirilməsini

təmin etməkdən ibarətdir.

Azərbaycan global iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizəni ümumi strateji məqsədlərdən biri hesab edir və qarşısına qoyduğu vəzifələri layiqincə yerinə yetirməkdədir. Ölkəmiz hələ iqlim sammitinə namizədliyinin irəli sürülməmişdən əvvəl COP sammitlərində də fəal iştirak edib, özünün təşəbbüskarlığı ilə seçilib, karbon dioksid (CO2) emissiyasının azaldılması üçün beynəlxalq koalisiyanı daha sıx əməkdaşlığa dəvət edib. Həmçinin, İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının tamhüquqlu üzvü kimi istilik effekti yara-

dan qaz tullantılarının kadastrının hazırlanması, müntəzəm olaraq yenilənməsi, milli məlumatları hazırlanması kimi öhdəlikləri də tam şəkildə yerinə yetirib.

Azərbaycan ötən ilin sonunda COP29 sammitinə layiqli ev sahibliyi etməklə global iqlim ailəsi tərəfindən həvalə edilmiş bu vəzifəni uğura çevirdi. Özünün “yaşıl enerji” diplomatiyasını yürütməklə geniş həmrəylik platforması yaratdı. Bundan başqa, COP-un əsas mövzularından biri maliyyələşmə ilə bağlı yekun nəticəyə nail olundu. İqlim dəyişiklikləri ilə mübarizədə beynəlxalq koalisiyanın əsas hədəflərindən biri olan iqlim maliyyələşdirilməsi məsələsi də COP29 sammitinə ev sahibliyi edən Azərbaycanın qətiyyəti sayəsində öz həllini tapdı. Azərbaycanın səyi ilə aparılan səmərəli danışıqlar və diplomatik uğurların nəticəsində iqlim maliyyəsi siyasətini koordinasiya edəcək beynəlxalq təsisatın - İtki və Zərər Fondunun maliyyə büdcəsinin formalaşdırılması və maliyyələşdirmə səlahiyyətləri təmin edildi.

Azərbaycanın Sədrliyi dövründə şəffaflıq prinsipi mövzusu da həllini tapdı, məhz ölkəmizin iradəsi sayəsində İqlim Maliyyəsi üzrə Fəaliyyət Fondu (İMFF) yaradıldı, “Bakı Qlobal İqlim Şəffaflığı Platforma”-sı təsis edilməsi ilə dünya ölkələri üçün yeni qlobal iqlim maliyyəsi hədəfi müəyyənləşdi.

Beləliklə, Azərbaycan dünyada ekoloji təşəbbüskarlığı və iqlim məsələlərdə nümunəvi addımları ilə dünya ekoloji proqramlarına misilsiz töhfələr verir.

Yeganə Bayramova

Sabit tarifi təbiiqi nəyi dəyişəcək?

Məlum olduğu kimi, iyulun 28-də “Elektroenergetika haqqında” qanuna

dəyişikliklər təsdiqlənib. Dəyişikliyə əsasən, elektrik enerjisinin istehlak

səviyyəsindən asılı olmayan sabit xarakterli xərclərin tənzimləyici tərəfindən müəyyənləşdirilən hissəsinin qarşılınması məqsədilə hər bir istehlakçı üzrə təbiiqi olunan aylıq tarif elementi - sabit tarif mexanizmi əlavə edilib. Sabit tarifi təbiiqində məqsəd elektroenergetika sisteminin sabit və dəyişməyən xərclərinin bütün məişət istehlakçıları arasında ədalətli şəkildə bölüşdürülməsidir.

Məqsəd xidmət keyfiyyətinin artırılmasıdır

Sabit tarif xərc əsaslı metodologiyanın tarif elementlərindən biridir. Bu, dünya təcrübəsində geniş tətbiq olunan yanaşmadır. Sabit tarif elementinin təbiiqində əsas məqsəd əlavə tarif elementi yaratmaqla maliyyə yükünü artırmamaq deyil. Mövcud tarifi daxilində strukturlaşdırma aparılması və istehlakından asılı olmayaraq hər bir abonentin sabit tarifi ödəməsi nəzərdə tutulur. Ümumiyyətlə sabit tarif xərc əsaslı tarif elementlərindən biridir. Sabit tarifi təbiiqində əsas məqsəd xidmət keyfiyyətinin artırılmasıdır, lakin tarifi artırılması hesabına deyil, mövcud istehlak tarifi çəkilən xərclərin xarakterinə uyğun olaraq strukturlaşdırılması və təchizat sa-

hələri üzrə stabil pul axınlarının formalaşdırılması hesabına əldə olunmasıdır.

Sabit tarifi təbiiqi nəticəsində təchizat xərclərinin daha təkmil iqtisadi yanaşmalar əsasında tarifi təbiiqi ötürülməsinin təmin edilməsi, daha

ədalətli tarif strukturunun formalaşdırılması, təchizat şəbəkələri üzrə dayanıqlılığın təmin olunması baxımından təchizat subyektlərinə tarif daxilolmaları üzrə pul axınlarında stabilliyinin təmin edilməsi, təchizat xidmətləri üzrə gəlir və xərclərin daha effektiv proqnozlaşdırılması və dövrü subsidiya tələblərinin tədricən aradan qaldırılması nəzərdə tutulur.

Avropa ölkələrində oxşar qaydalar qüvvədədir

Vətəndaşları düşündürən əsas məqamlardan biri çoxlu mənzili olan vətəndaşların yaşamadıqları evlərinə elektrik enerjisi və qaz üçün ödəniş edib-ətməyəcəkləri ilə bağlıdır. Qeyd olunmalıdır ki, sabit tarif elementinin təbiiqində əsas məqsədlərdən biri sabit xərclərin ədalətli ödənişinə nail olmaqdır. Məsələn, iki abonentin işıq və qazdan xidmət çıxışları eynidir, ancaq birinin bir, digərinin iki mənzili var, istehlak səviyyəsi isə eynidir. Bu məsələyə istehlak tarifi istiqamətindən baxdıqda bir və iki mənzili olan abonent eyni ödənişləri edir. Üç mənzilin infrastruktur xərcləri iki abonent arasında bölüşdürülür. Bu mövzuda bölgünün daha ədalətli şəkildə təmin olunmasını sabit tarif elementinin təbiiqində görülmür.

Ona görə də, istifadə olunmayan kommunal xidmətlərə görə mənzillər sahibləri sabit tarif ödəniş etməklə ümumi istehlakçıların xərc yükünü azaltmış olacaqlar.

Sabit tarif və ya sabit enerji müqavilələri Avropa və dünya ölkə-

rində də neçə illərdir ki, mövcuddur. Sabit enerji müqavilələri qaz və elektrik tarifi tarifi vahid tarif xərcləri - əsasən müəyyən edilir və istehlakçının istifadə etdiyi xidmətlərin istehlak dərəcəsinin artması və ya aşağı düşməsinə özünü göstərməklə yekun xərcin differensiallığını müəyyənləşdirir. Belə ki, Avropanın mərkəzində aylıq enerji istehlak edən abonentlər arasında hesablaşmalar, bağ evi, anbar və s. üzrə istehlak etmədiyi xidmətlərin sabit xərclərini də ödəmiş olur. Yeni, sabit tarif enerji daşıyıcılarının qiymətlərinin qalxmasına deyil, istehlakın dərəcəsinə görə, artıb-azalır.

Sabit tarifi vahid formada təbiiqi ediləcəyi, yoxsa qiymətləri dəyişən paketlər şəkildə olacağı ilə bağlı (yəni, 10, 15, 25, 50 AZN-lik paketlər və s.) qeyd edək ki, beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi, sabit tarifi tarif dövrünə aid sabit xərclərin həcmindən asılı olaraq aylıq sabit ödəniş formasında təbiiqi nəzərdə tutulur.

Tarifi təbiiqinin nə vaxt başlanmasına gəlincə, bu, Tarif Şurasının qərarından sonra qüvvəyə minəcək. Hazırda isə bununla bağlı hər hansı müzakirə aparılmır.

Turan

ABŞ və Çin razılaşır?

Sazişin müddəti 90 gün uzadılacaq

Tramp administrasiyasının Çinlə razılığa gələcəyi və gömrük rüsumları sahəsində razılaşmaları 90 gün uzadacağı ehtimal olunur. ABŞ-ın ticarət naziri Hovard Latnik “Fox Business” telekanalına açıqlamasında qeyd edib ki, Vaşinqton və Pekin bu məsələdə ortaq məxrəcə gəlmək niyyətindədir. “Görünür, ABŞ Prezidenti Donald Tramp və onun danışıqlarda iştirak edən komandası razılığa gələcək və müddəti daha 90 gün uzadacaq”, - deyər H.Latnik vurğulayıb. Nazir, həmçinin bu məsələ ilə bağlı yekun qərarı Trampın verməli olduğunu deyib. Xatırladaq ki, iyulun 29-30-da İsveçin paytaxtı Stokholmdə şəhərində ABŞ ilə Çin arasında gömrük rüsumlarına və ticari münasibətlərə dair görüş baş tutub. Bu görüşdə ABŞ-ı maliyyə naziri Skott Bessent, Çini isə ÇXR Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini Hi Lifen təmsil edib. İki gün davam edən görüşdə əsasən avqustun 12-də başa çatacaq müvəqqəti ticarət sazişinin müddətinin uzadılması ilə bağlı məsələ ətrafında müzakirə aparılıb. Danışıqlar zamanı global bazarda ticarət balansının pozulması və nadir torpaq metallarının ixracına qoyulan məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması ilə bağlı məsələlərə də toxunulub.

Vaşinqton sazişin uzadılmasına razıdır, amma....

Məsələ ilə bağlı iqtisadçı-ekspert El-dəniz Əmirov “Yeni Azərbaycan” qəzetində şərhində qeyd edib ki, Çinin müraciətinə əsasən Vaşinqton sazişin müddətinin 90 gün uzadılmasına razı olub.

“Gömrük rüsumları ilə bağlı sazişin müddətinin 90 gün uzadılması nə ABŞ, nə də Çin üçün uzunmüddətli dövr ərzində heç bir effekt verməyəcək. Sadəcə olaraq, müəyyən məsələlərdə inteqrasiya prosesi zəruri olduğundan bu saziş ABŞ və Çin üçün vacibdir. Amma hesab etmirəm ki, bu proses davamlı olacaq. Çünki prosesin uzadılması Vaşinqtona o qədər də sərfəli deyil. Vaşinqtonun gömrük məsələsində qəti mövqə sərgiləməsinin əsas səbəbi ABŞ-ın illik ticarət dövriyyəsində 1,2 trilyon artıq kəsirin olması ilə bağlıdır.

Bu baxımdan Tramp administrasiyası dünyanın bütün ölkələrinə, hətta müttəfiqlərinə belə yeni gömrük rüsumları təbiiqi etməkdə qərarlıdır. ABŞ-dan az məhsul idxal edən, amma ABŞ-a daha çox məhsul ixrac edən ölkələrin məhsullarına yüksək gömrük rüsumları təbiiqi olunacaq. Çinə də belə yanaşma sərgilənəcəyi istisna deyil,” - deyər E.Əmirov vurğulayıb.

Saziş hər iki tərəfin maraqlarına uyğundur

İqtisadçı-ekspert Fuad İbrahimov qeyd edib ki, Tramp administrasiyasının bütün iqtisadi təşəbbüsləri ABŞ-a mənfəət qazandırmaqdadır. “ABŞ və Çin strateji iqtisadi tərəfdaşdır. Hər iki ölkə bir-birinə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən məhsullar ixrac edirlər. Amma burada bir məqamı nəzərə almaq lazımdır ki, bu strateji tərəfdaşlıqda ABŞ daha çox çəkiyə malikdir. Yeni son göstəricilərə görə, Çin ixracatı müəyyən mənada ABŞ-dan bir az asılıdır. Eyni zamanda Çinin texnoloji məhsullarının istehsalında da ABŞ-ın bir az payı var. Bu baxımdan ABŞ Çin üçün önəmli strateji iqtisadi tərəfdaşdır. O ki qaldı ABŞ ilə Çin arasında gömrük rüsumları ilə bağlı sazişin müddətinin uzadılması məsələsinə, bu, həm ABŞ-ın, həm də Çinin maraqlarına cavab verir. Xüsusilə, Trampın gömrük siyasəti xüsusi diqqət cəhəti. Ağ Ev rəhbərinin bütün iqtisadi təşəbbüsləri ABŞ iqtisadiyyatını daha da möhkəmləndirmək, global bazar üzərində ABŞ-ın iqtisadi təsir imkanlarını artırmaq və ABŞ-ın beynəlxalq səviyyədə iqtisadi cazibədarlığını təmin etməkdir. Tramp administrasiyasının bütün ölkələrin məhsullarına yeni gömrük rüsumları təbiiqi etmək və ya gömrük rüsumlarını artırmaq strategiyası məhz ABŞ-ın daxili və xarici ticarətində məhsuldarlığın artırılmasına yönəlib. Əgər ABŞ prezidenti Çin ilə gömrük rüsumları ilə bağlı sazişin müddətinin 90 gün uzadılmasına razılıq veribse, deməli, o, belə bir sazişin ABŞ-a mənfəət qazandıracağını düşünüb”.

Yunis ABDULLAYEV

BƏƏ-də, yoxsa Türkiyədə?

İndiyədək qarşı duran tərəflər və bütün dünya üçün böyük təhdidlər yaradan Rusiya-Ukrayna müharibəsinin dayandırılması, atəşkəsə nail olunması üçün müxtəlif təşəbbüslər göstərilə də, arzulanan nəticəyə nail olunmayıb. Hər gün dinc insanların həyatlarını itirməsinə, mülki infrastrukturun, şəhər və kəndlərin dağılmasına səbəb olan amansız müharibə davam edir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının yeni administrasiyasının, şəxsən Prezident Donald Trampın müharibəni dayandırmaq söyləri, bu məqsədlə kritik qərarlar qəbul etməsi isə beynəlxalq ictimaiyyətdə sülhə və yaxud atəşkəsə nail olunacağına ümid yaradıb. Xüsusilə də ABŞ Prezidentinin elçisi Stiv Uitkoffun bugünlərdə Moskva-da Rusiya Prezidenti ilə görüşündə aparılan müzakirələrdən sonra tərəflərdən sülh danışıqları ilə bağlı müsbət siqnallar gəlməkdədir. O cümlədən gələn həftə keçirilməsi gözlənilən Tramp - Putin - Zelenski görüşü sülhə gedən yolda bir başlanğıc ola bilər.

Diplomatiya tarixində nadir görüş

Əvvəlcə onu bildirək ki, üçtərəfli formatda görüşün keçirilməsi barədə razılıq əldə ediləndəkdə uzun və çətin yol keçilib. Danışıqların mənasız olduğunu anlayən D.Tramp Rusiyaya münasibətdə “yumşaq güc” taktikasını dəyişərək sort ritorikaya keçid edib. Onun Moskvanı sülhə məcbur etmə taktikasının məzmunu Rusiyaya və onun ən böyük ticarət tərəfdaşlarına yüksək gömrük rüsumlarının tətbiqini, sanksiyaların əhatə dairəsinin genişləndirilməsini, həmçinin Ukraynaya hərtərəfli dəstəyi artırılmasını özündə ehtiva edir. Əv-

vəlcə D.Tramp Rusiyanı yola gətirmək üçün geniş “səxavətlik” göstərərək bu ölkəyə 50 gün vaxt tanıdığını bəyan etmişdi. Sonradan reallıqları nəzərə alan D.Tramp 50 günlük möhlətin 10 günə endirilməsi ilə bağlı qəti qərarə gəldi.

Rusiya üçün şərtlər ağır idi. İrəti ticarət tərəfdaşlarının əlavə rüsumlarla hədələnməsi və yeni sanksiyaların anonsu, əslində, şimal qonşumuzun bütünlüklə iqtisadi blokadağa alınması, maliyyə mənbələrinin qapadılması və beləliklə də müharibəni aparmaq gücünün itirilməsi anlamına gəlir. Kreml bunun fərqindədir və çıxış yolunu düzgün müəyyənləşdirməlidir. Elə ABŞ Prezidentinin xüsusi elçisi Stiv Uitkoffun bugünlərdə Moskvaya səfəri, Putinlə müzakirələr aparması da Rusiyanın mövqeyinin bir daha dəqiqləşdirilməsi məqsədi daşıyırdı.

Manevr imkanı məhdudd olan Rusiyanın seçimi danışıqların davam etdirilməsi olub. Belə ki, xüsusi elçi ilə aparılan müzakirələrdə V.Putin D.Trampa görüşmək istəyini bildirib. Bu xəbəri alan ABŞ Prezidenti görüşə razılığını verib. Hazırda isə artıq həm ikitərəfli, həm də üçtərəfli formatda görüşün keçirilməsi gündəmə gəlib. Artıq dünya mediası “ABŞ prezidenti Donald Tramp, Rusiya prezidenti Vladimir Putin və Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski gələn həftə tarixi üçtərəfli görüş üçün bir araya gəlməyə hazırlaşır” xəbərini tirajlayır. Xəbəri ilk olaraq “The New York Times” yayıb və qeyd edib ki, bu sensasion plan artıq formalaşma mərhələsindədir. Məlumatə görə, Tramp Vladimir Putinlə telefon danışıqı aparıb. Da-

nışıqlar zamanı o, gələn həftə birbaşa, üz-üzə görüşməyi təklif edib.

Rusiya tərəfinin ilkin cavabı müsbət olub və bu dialoqun baş tutması artıq real sayılır. “The New York Times” və digər beynəlxalq mənbələrin məlumatına görə, bu görüşdə yalnız üç şəxs iştirak edəcək: Tramp, Putin və Zelenski. Nə ABŞ Dövlət katibi, nə Lavrov, nə də başqa rəsmi nümayəndələr masa arxasında olmayacaq. Bu, diplomatiya tarixinə özünəməxsus, nadir bir format kimi düşəcək.

Tərəflərin mövqeyində yaxınlaşma

Bir vaxtlar Rusiya tərəfi Zelenski ilə görüşünü istisna edirdi. Bu da onunla əsaslandırılırdı ki, Zelenskinin prezidentlik müddəti bitib və o daha legitim dövlət başçısı sayıla bilməz. Rusiya o mövqedən çıxış edirdi ki, Ukraynada yeni prezident seçkiləri keçirilməlidir və qanuni hakimiyyət formalaşdırılmalıdır. Lakin Ukrayna konstitusiyası müharibə dövründə ölkədə prezident seçkilərinin keçirilməsini istisna edir və bu baxımdan Rusiyanın tələbinin yerinə yetirilməsi mümkün deyil. Üçtərəfli görüşün baş tutması o anlamə gələcək ki, artıq ağır şərtlər qarşısında qalan Kreml Zelenskinin legitimliyini qəbul edir.

Öz növbəsində Zelenski açıqlamalarında Moskvadan müsbət siqnallar gəldiyinə işarə edib. “ABŞ prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Stiv Uitkoffla danışıqlar zamanı Rusiya indi Ukrayna ilə atəşkəs əldə etməyə daha çox meyilli olduğunu göstərib”. Bu barədə Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski müraciətində bildirib.

Aİ prosesləri izləyir

Proseslərin dar çərçivədə cərəyan etdiyini düşünmək sadələşlülük olardı. Xarici nəşrlərin məlumatına görə, Tramp çərşənbə günü Avropa liderləri və Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski ilə telefon danışıqı zamanı planlarını açıqlayıb. Söhbətə, həmçinin Böyük Britaniyanın Baş naziri Kir Starmer, Almaniyə kansleri Fridrix Merts, NATO-nun Baş katibi Mark Rutte, həmçinin ABŞ-ın vitse-prezidenti Ceyms Devid Vens, Dövlət katibi Marko Rubio və Trampın xüsusi nümayəndəsi Stiv Uitkoff da daxil olub.

Bütövlükdə, proseslər Avropa İttifaqında (Aİ) ciddi şəkildə izlənilir. Bu günlərdə Avropa Komissiyasının (AK) sədri Ursula fon der Lyayen və Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski telefon danışıqı zamanı Rusiya ilə sülh müqaviləsinin bağlanması üçün növbəti addımları müzakirə ediblər. Bu barədə AK-nın sədri “X” hesabında yazıb. “Avropanın mövqeyi aydındır. Biz Ukraynayı tam dəstəkləyirik, ədalətli və davamlı sülhün təmin edilməsində fəal rol oynamağa davam edəcəyik”, - deyərək qeyd edib.

Vaşinqtonun hələlik əlavə şərti yoxdur

ABŞ prezidenti Donald Tramp rusiyalı həmkarı Vladimir Putinlə görüşmək üçün şərt irəli sürməyib. Tramp bu barədə Ağ Evdə jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən danışıb. Tramp əlavə edib ki, Vaşinqtonun Moskvaya qarşı bundan sonrakı addımları Rusiya Prezidentindən asılı olacaq.

Gələn həftə keçiriləcək görüşü gözlə-

yən Vaşinqton Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar tətbiq etməyə də tələsir. ABŞ Dövlət Departamentinin mətbuat katibinin müavini Tommi Piqott avqustun 8-də rəsmi Vaşinqtonun Rusiyaya qarşı sanksiyalar tətbiq etmək niyyətini nə təsdiq, nə də təkzib edib. Piqott bu barədə brifinqdə müvafiq sualı cavablandırarkən bildirib. “Burada çoxlu fərziyyələr var. Mən bu barədə spekulasiya etmək fikrində deyiləm”, - deyərək bildirib.

Görüş harada keçiriləcək?

Baş Rusiya-Ukrayna müharibəsinin perspektivi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyan görüş harada keçiriləcək? Rusiya Prezidenti Birləşmiş Ərəb Əmirliklərini (BƏƏ) amerikalı həmkarı Donald Trampa görüş üçün münasib yerlərdən biri adlandırıb. V.Putin jurnalistlərlə söhbətində bildirib ki, bizim bu cür tədbiri təşkil etməkdə kömək etməyə hazır olan çox dostlarımız var. “Dostlarımızdan biri BƏƏ Prezidentidir. Düşünürəm ki, bu, münasib yerlərdən biri olardı”, - deyərək Rusiyanın dövlət başçısı qeyd edib.

Görüşün Türkiyədə keçirilə biləcəyi də istisna olunmur. Ankara, şəxsən Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan lap əvvəldən Rusiya - Ukrayna müharibəsinin dayandırılmasına çağırışlar edib. Onun təşəbbüslərinin nəticəsi olaraq Rusiya və Ukrayna nümayəndə heyətləri indiyədək bir neçə dəfə Türkiyədə bir araya gəliblər. Bu təcrübə nəzərə alınmaqla növbəti görüşün də Ankaranın ev sahibliyi ilə keçirilməsi istisna olunmur.

Mübariz FEYİZLİ

FED çətin seçim qarşısında

Uçot dərəcəsinin aşağı salınması ilə bağlı qütbləşmə davam edir

ABŞ-ın Mərkəzi Bankı kimi fəaliyyət göstərən Federal Ehtiyat Sisteminin (FED) sentyabrın 17-də keçiriləcək növbəti toplantısında faiz dərəcəsinin endirmək ehtimalı gözlənilir. Bu barədə bazar treyderlərinin proq-

nozlarında müxtəlif arqumentlər öz əksini tapıb. Belə ki, bazar iştirakçılarının böyük əksəriyyəti FED-in hazırda 4,25-4,5 faiz təşkil edən əsas uçot dərəcəsinə 4-4,25 faizə qədər endirəcəyini gözləyir.

Qeyd edək ki, FED uçot dərəcəsi üzrə hədəf diapazonunu 2025-ci il yanvarından sonra 4,25 faiz - 4,5 faiz səviyyəsində saxlamaqla bağlı qərarlar verib. Qurum ölkədəki fondların dərəcəsi üçün hədəf diapazonuna əla-

və düzəlişlərin ölçüsünü və vaxtını nəzərə alaraq, daxil olan məlumatları, dəyişən perspektivlər və risklər balansını diqqətlə qiymətləndirərək bu qənaətdə gəlib. Bu qərarlardan sonra ABŞ-da Tramp administrasiyası ABŞ-

ın əmək bazarından alınan müsbət məlumatlar fonunda FED-in uçot dərəcəsinə azaltmamaq siyasətini bir neçə dəfə tənqid edib və fond bazarının vəziyyətini nəzərə alaraq yumşaq faiz dəhlizinin vacibliyini diqqətə çatdırıb. Tramp qeyd edib ki, uçot dərəcəsinə əsassız olaraq yüksək saxlamaqla ABŞ hökumətinə, vətəndaşlarına zərər vurmaqda ittiham edir. Tramp bildirir ki, yüksək faiz dərəcələri iqtisadi fəallığın daha sürətlə artmasının qarşısını alır, biznesin və vətəndaşların xərclərini artırır.

Mərkəzi Bank rəhbərliyi faizlərin endirilməsi fikri ilə razılaşmır

FED rəhbərliyi isə irəli sürülən arqumentlərlə razılaşmır, yeni administrasiyanın tarixi siyasətinin iqtisadiyyata təsirlərinin tam dəqiqləşmədiyini əsas götürərək uçot dərəcəsinə indiki qeyri-müəyyənlik fonunda aşağı salmağın təhdidlər formalaşdırma biləcəyini vurğulayır. ABŞ Mərkəzi Bankı hesab edir ki, uçot dərəcələri ötən il əhəmiyyətli dərəcədə azaldılıb və hazırkı kurs normaldır. Qeyd edək ki, Federal Ehtiyatlar Sistemi 2024-cü ilin sentyabr ayının sonlarında qəbul etdiyi qərarla ABŞ-ın pul siyasətində kəskin dəyişiklik edərək 2020-ci ildən sonra ilk dəfə baza uçot dərəcəsinə 0,5 faiz azaldılaraq 5,25 - 5,5 faizdən 4,75 dərəcəsinə endirilib. FED-in bu addımı atmaqda əsas məqsədi aşağı inflyasiya mühitində iqtisadiyyatda müşahidə edilən geriləməni aradan qaldırmaq və maliyyə-bank sistemini daha aşağı uçot dəhlizi çərçivəsində iqtisadiyyata böyük

pul axınlarını, investisiyaları təmin etməkdən ibarət olub. ABŞ-da 2024-cü ildə iqtisadiyyatda inkişaf templəri azalmağa başladığından iqtisadi strukturların aktivliyi, biznesin fəallığı da aşağı düşüb, bank və sığorta, investisiya şirkətlərinin real iqtisadiyyata maliyyə ayırmaları da azalıb.

FED bunun ardınca ötən ilin sonunda faiz dəhlizini 4,5 bəndə qədər endirib.

Ona görə də, Mərkəzi Bank şurası 2025-ci ildə hazırkı dəhlizin saxlanmasını zəruri hesab edir, yeni yumşaq faiz qərarını qəbul etmir. İrəli sürülən makroiqtisadi əsasların sırasında

ABŞ-ın hələ də yetərli iqtisadi artıma nail ola bilmədiyini vurğulanır. Belə ki, nikbin inkişaf proqnozlarına əsasən, ölkədə iqtisadi artımın 2 faizdən çox olmayacağı fərz edilir. Bu isə ölkənin məşğulluq göstəricilərinə də təsir edir, işsizlik üzrə gözləntilər 4,5 faiz həddində gözlənilir. Bu isə əvvəlki ilə nisbətən daha 0,3 faiz-bənd artım deməkdir.

Yeri gəlmişkən, ABŞ-da maliyyə mütəxəssisləri hesab edirlər ki, FED-in aşağı dərəcəli faiz stavkası qlobal bazarlara müəyyən təsirlərini də göstərə bilər. Dünya birjalarında maliyyə və investisiya alətlərinin, əsas əmtəə və qiymətli metalların qiymətlərində dəyişikliklərin baş verməsi gözləni-

məti 3425 dollara bərabərdir. Əgər FED faiz dərəcəsinə aşağı salsa, qızılın qiymətinin yenidən bahalaşacağı istisna de-

FED-in yumşaq siyasəti dolları ucuzlaşdırır, qızılı bahalaşdırır

ləndir. Bu, həm də dolların və aparıcı investisiya alətlərinin, səhmlərin ucuzlaşması fonunda qızılın bahalaşmasına da stimül verir. Xatırladaq ki, son aylarda qızılın qiyməti müxtəlif periodlarla enmə-yüksəlmə tsikli üzrə rekord satış səviyyəsini saxlaya bilib. Əmtəə bazarlarında qızılın bir unsiyası (31,1 qram) üzrə fyuçerslərin qiyməti

yil. Ümumiyyətlə, ABŞ-ın uçot siyasəti investisiya bazarlarında və birjalarda ənənəvi sindrom kimi maliyyə və investisiya alətlərinə ciddi təsirlərini göstərir. Ona görə də, qarşıdakı mərhələlərdə Mərkəzi Bankın faiz dərəcələri ilə bağlı qərarları təkcə bu ölkənin sağlamlıq və investisiya sektorları

na deyil, qlobal bazarlara da təsirsiz ötürülməyəcək. Qlobal səhmdarlar pul və blokçeynələr, qiymətli kağız və səhmlərdən daha çox qızılı investisiya qoymağı daha məqsəduyğun sayacaq, eləcə də dünyanın iri şirkətləri, suveren fondları öz yığmalarını dollar və avro ilə nisbətə qızıl portfelinə yerləşdirməyi faydalı hesab edəcəklər.

Administrasiya qərarlıdır

Tramp administrasiyası isə 2025-ci ilin ilk yarısında ABŞ-da iqtisadi artımın normal olduğunu və investisiya və fond bazarlarının hərərətləndiyini, eyni zamanda inflyasiyanın xeyli azaldığını əsas götürərək bütün bunların müqabilində FED-in uçot dərəcələrini aşağı salmasında qərarlı olduğunu söyləyir. Administrasiyanın iqtisadi komandası bu qənaətdədir ki, ABŞ Mərkəzi Bankı aşağı faiz dərəcəsi stavkasını dəstəkləməklə ölkənin maliyyə-bank sektorunda daha sərfəli və ucuz kredit mühitini təmin edər, maliyyə qurumlarını

ölverişli faiz dəhlizi çərçivəsində iqtisadiyyata böyük həcmli pul buraxmasını stimullaşdırma bilər. Son aylarda ABŞ-da inflyasiyanın davamlı azalması, yeni iş yerlərinin artım dinamikasının yüksəlməsi kimi amillər uçot dərəcəsinin azaldılması üçün əsas hesab olunur. Eləcə də maliyyə sektoru və investitorlar bazara çoxlu pul və qiymətli kağızlar emissiya etməklə iqtisadi canlanmanı, alıcılıq və istehlak döviyyəsinə artırma bilər ki, bu da yığmaların böyüməsinə imkan verə bilər.

Yeri gəlmişkən, bəzi maliyyəçilər aşağı faiz dəhlizinin siyasi mənə kəsb etdiyini də gizlətmirlər. Lakin Tramp administrasiyası üçün bu məsələ həm də 2026-cı ildə gözlənilən Konqresə ara seçkiləri baxımından əhəmiyyətlidir. Belə ki, dərəcələrin endirilməsi iqtisadi aktivliyi artırmaqla Trampa siyasi dividendlər gətirə bilər.

Dünyanın bir sayılı iqtisadiyyatına və ehtiyat valyutasına sahib olan ABŞ-da uçot dərəcəsinə dəyişiklik bütövlükdə global iqtisadiyyat üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır.

dolların məzənnəsinin zəifləməsinin Azərbaycanı təsiri iki yəndən qiymətləndirilməlidir. Birincisi, neftin bahalaşması fonunda ölkənin əldə etdiyi gəlirlər artır. İkincisi isə idxalı stimullaşdırmaqla inflyasiya təzyiqini artırır. Bu isə inflyasiyaya qarşı mübarizə aparən Mərkəzi Bankın əlavə alətlərdən istifadə etməsi, anti-inflyasiya tədbirlərində digər dövlət qurumları ilə koordinasiya-

Qlobal iqtisadiyyat üçün gözləntilər...

yət kəsb edir. FED-in qərarları yalnız ABŞ iqtisadiyyatı üçün deyil, bütün dünya üçün istiqamətverici rol oynayır. Xüsusilə dollarla ticarət edən ölkələrdə, inkişaf edən iqtisadiyyatlarda və enerji ixracatçısı olan dövlətlərdə bu qərarlar birbaşa iqtisadi gedişata təsir göstərir. ABŞ-da uçot dərəcəsinin azalması,

li fəaliyyətini artırmasına səbəb ola bilər. Bir məqamı da nəzərə almaq lazımdır ki, uçot dərəcəsinin azaldılması inkişaf etməkdə olan ölkələrə investisiya axımını gücləndirməklə Azərbaycanın da bu sərmayə fürsətlərindən faydalanmasına motivasiya verməli olar.

E.CƏFƏRLİ

Trampdan İrana növbəti XƏBƏRDARLIQ

Tehran Qərblə danışıqlara gedəcəkmi?

ABŞ Prezidenti Donald Tramp İrana növbəti dəfə xəbərdarlıq edib. Qeyd edək ki, Ağ Evin rəhbəri jurnalistlərlə söhbətində bildirib ki, Tehran nüvə potensialını bərpa etməyə çalışarsa, ABŞ İrana yenidən raket zərbələri endirəcək. ABŞ prezidenti qeyd edib ki, Vaşinqtonun İrandakı nüvə obyektlərinə hücum əməliyyatları çox düzgün addım idi. Onun sözlərinə görə, ABŞ İranın nüvə silahı əldə etməsinin qarşısını almaqla Yaxın Şərqdə böyük müharibə təhlükəsini dayandırır. Tramp əlavə edib ki, Tehran bun-

dan sonrakı addımlarına diqqət yetirməlidir. “Onlar hər şeyə yenidən başlayacaqlarını söyləyə bilərlər, lakin bu, onlar üçün çox təhlükəli bir addım olardı, çünki biz geri dönməyəcək. Onlar başlayan kimi biz geri qayıdacağıq. Məncə, onlar bunu başa düşürlər”, - deyər Ağ Evin rəhbəri vurğulayıb. Xatırladaq ki, iyunun 22-də ABŞ Hərbi Hava Qüvvələri İranın Fordo, Natanz və İsfahandakı nüvə obyektlərinə sarsıdıcı raket zərbələri endirib. Hücum nəticəsində nüvə obyektləri tam olmasa da, qismən sıradan çıxıb.

Tehran nüvə silahına sahib olmaq istəyir

Məsələ ilə bağlı Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin siyasi eksperti Sultan Zəhədov “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, İran hakimiyyəti nüvə məsələsində öz mövqeyindən geri çəkilməyəcək. “Trampın ritorikasında İrana qarşı sort mövqə qalmaqdadır. Baxmayaraq ki, bir ay bundan əvvəl o, bəyan edirdi ki, İranın nüvə potensialı məhv edilib və Tehran Vaşinqtonla danı-

İranın danışıqlarda iştirakı...

“Hazırkı dövrdə bəzi dövlətlər yeni taktikaya əl atıblar. Yeni bir tərəfdən danışıqlar aparır, digər tərəfdən isə sort əlini hazır vəziyyətdə tutur. Rəsmi Moskva bu taktikanı açıq şəkildə həyata keçirir. Məsələn, Misal üçün Rusiya prezidenti Vladimir Putin Moskvanın Ukrayna və Qərb ilə danışıqlara hazır olduğunu bəyan etmiş də, onun komandasının üzvü - Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədri-nin müavini Dmitri Medvedev

sosial şəbəkə hesabındakı statuslarında Rusiyanın ABŞ-la hərbi qarşıdurmaya girməyə, hətta nüvə silahından istifadə etməyə hazır olduğunu bildirib. İran da müəyyən mə-

şıqlar aparmaq istəyir. Amma bu gün Ağ Evin rəhbəri fərqli fikirlər səsləndirir - İranın nüvə proqramı ilə bağlı məsələni yenidən gündəmə gətirib. Görünən budur ki, ABŞ kəşfiyyatının Ağ Evə təqdim etdiyi yeni hesabatında İranın nüvə potensialının tam məhv olmaması barədə məlumatlar əks olunub. Əslinə baxanda, İran öz nüvə proqramından imtina etmək niyyətində deyil. Əksinə, İran öz nüvə potensialını bərpa etmək istəyir. Bu da Tehranın nüvə silahı əldə etmək məqsədindən irəli gəlir. Çünki İranın hərbi-siyasi dairələrində İsrail-İran müharibəsinin nəticələri və bu müharibədə aşkara çıxan İranın zəif nöqtələri ilə bağlı məsələlər ciddi şəkildə nəzərdən keçirilib. Belə qənaətlə gəlinib ki, ABŞ və İsrailin İrana hərbi müdaxiləsinin səbəblərindən biri Tehranın nüvə silahına malik olmamasıdır. Ümumiyyətlə, nüvə silahına malik olan ölkələr çəkindirici gücə sahibdirlər. Sözügedən ölkələrə hərbi müdaxilə ehtimalı çox aşağıdır. Şimali Koreya çox yaxşı bir nümunədir. Şimali Koreyanın rəhbərliyi ABŞ, Avropa və Yaponiyaya dəfələrlə təhdidlər yağdırıb, amma bu ölkəyə indiyə qədər hərbi müdaxilə baş tutmayıb. Ona görə ki, rəsmi Pxenyan nüvə silahına malikdir”.

nada eyni taktikadan istifadə edir. İrandakı siyasi qanad - Prezident və Xarici İşlər Nazirliyi Tehranın Qərblə danışıqlara hazır olduğunu vurğulayıb, amma hərbi qanad - SEPAH isə Qərbə münasibətdə tam fərqli mövqə sərgiləyir. Sözsüz ki, belə bir siyasi xətt bir tərəfdən daxili auditoriyaya yönəlib. Çünki İrandakı radikal düşüncəli insanların sayı kifayət qədərdir. Onlar düşüncə bilirlər ki, ABŞ İsrailin İrana hərbi əməliyyatlarını dəstəkləyib və İrana raket zərbələri endirib, nəyə görə bizim ölkəmiz Qərblə danışıqlara getməlidir. İranın Qərblə danışıqlara gətməsi onların baxışında İranın zəifliyi kimi görünə bilər. Daxili auditoriyanı sakitləşdirmək üçün SEPAH-ı ortalığa atırlar,” - deyər S.Zəhədov vurğulayıb. Ekspert əlavə edib ki, Tehran Qərblə danışıqları davam etdirməkdə maraqlıdır. “İran xeyli dərəcədə zəifləyib. ABŞ-ı öz qarşısına almaq iqtidarında deyil. Xüsusilə ön diqqət çəkən məqam isə strateji tərəfdaşı Rusiyanın İsrailə 12 günlük müharibədə İranın yanında olmamasıdır. İran, demək olar ki, bu müharibədə yalnız buraxıldı. Bu baxımdan İranın Qərblə danışıqlardan vaz keçəcəyi inandırıcı görünür”.

Yunis ABDULLAYEV

“Az bəsdə, adam ərini ağlamaz, ayıbdı!”

Atam dünyasını dəyişəndə heç nədən xəbərsiz dəniz sahilində oturub dincəlirdim. Qəfildən anam zəng vurdu, - papanın vəziyyəti yaxşı deyil, gələn dedilər! Uşaqlarım balacaydı onda. Dənizdən çıxmaq istəməyən körpələrin əlindən tutub sürüyə-sürüyə evə necə gətirdiyimi xatırlamıram. Bilirdim, son günlər canı ilə əlləşən atamın vəziyyəti yaxşılaşmaqdan keçib. Anamın səsinə qətiyyətli ton da atamın artıq dünyada olmamasından xəbər verirdi. Atamgile çatanda yas düşən bütün evlər kimi mənə ilk qarşılayan qohum-qonşuların tələm-tələsik orabura çıxarış atdıqları ayaqqabılar oldu.

Onu üzünə qibləyə uzatmışdılar. İki il amansız xəstəliyin caynağında çapalayan, ölmək istəməyən adamın əzablarından ruhunu xilas edən quru bədən qoyulmuşdu ortalığa. Atamın meyitinə üstündə anam təkçənə oturmuşdu. İki il xəstə ərinə baxan yorğun əllərini aram-aram dizlərinə çırpır, ağrı deyib ağlayırdı. Birdən yerdə oturanlardan kimsə amirənə səslə dedi - az bəsdə, adam ərini ağlamaz, ayıbdı! Anam onunla da xırp səsinə kösmişdi. Ürəyinin dərinliklərindən süzülüb gələn isti göz yaşları mavi gözlərinə yığılıb üzünə aşağı damcılayırdı.

Anam mənə görünən kimi ürəkliyəndi. İçəridə oturanların hamısı nəzərlərini cənəzədən və anamdan çəkib mənə zillədi. Cənəzəni görəndə atamın ölümündən çox onun çəkdiyi əzablar gözümlə qarşıma gəlirdi. Əl atıb üzünü örtən mələfəni qaldırdım. Otaqdakılar hamısı içini çəkib, diksindi. Qolumdan yapışdılar, - a bala, neynirsən havalanarsan, ağlın gəldər, balaların qalar ortalıqda dedilər. Onun sifətinin sol tərəfi içəriyə doğru çəkilməmiş, üstündə çapıq olan iri burnu sanki quruyub yox olmuşdu. Anam sonralar dedi ki, bircə dəfə xırıldadı, sonra dərinədən nəfəs alıb keçindi.

Ağlamadım, hicqırmadım. Onu dəfn etməyə aparanda, aparmayın dediyimi, bir də tünd valerian qoxusunu xatırlayıram ancaq... Sonrakı günlərdə də gözümdən yaş gəlmədi. Ürəyim yanırdı, odlanırdı, amma bu yanğının külü hara səpələnirdi bilmirəm. Arxamızda dağ boyda anam vardı. Üç uşaqlı hamımız ona qısılmışdıq, ona güvənirdik. Atamız getdi, eybi yox, anamız ki, var deyib təsəlli tapdıq. Anam da möhkəm qadın idi. Hər gün, hər an yanımda oldu. Bizi bir gün gözündən qoymadı, zəng vurmamıya zəng vurdu, evinə gəlməyəndə, özü durub evimizə gəldi. Elə bil anadan dul qadın kimi doğulmuşdu.

Evin ən cığal, ən qəzəbli uşağı mən idim. Onunla çox daşmışdım. Üzdən hər şeylə barışmış kimi görünmədən, atamın ölümünü qəlbən heç kimə bağışlamırdım. Özümü dərk edəndən onun mənə cür əziyyətlər çəkdiyini gözümlə görmüşdüm, əzablarını bütün içimdən keçirmişdim. Cavanlıq illəri, qaçqıncılıqdan sonra yaşadığım məşəqqətlər, ali təhsilli müəllim olsa da, heç yerdə iş tapmayıb, çörək, corab satmasını,

müəllimlik qürurunun sınımasını dəfələrlə izləmişdim. İndi elindən-obasından yüz kilometrə uzaqda miskin, qaçqın ömrünü hamı kimi sona çatdırmışdı atam. Həyatdan kam almadan getmişdi.

Heç kimə bağışlaya bilmirdim, bilməzdim bu gedişi. Gündəlik yaşayışmda isə təmkinli, sakit ömür sürməyə çalışırdım. Ürəyimin dərinliklərinə lağım atıb, onunla bağlı, ümumiyyətlə, yaşadığımız çətinliklərin yaratdığı acı təəssüratların hamısını həmin lağımın qatlarında gizlədib, basdırırdım. Getdikcə həmin lağımın dərinləşib nəhəng quyuya çevrildi.

On bir il sonra həmin quyuya anamla bağlı səssiz hicqırıqlar, höknürlər, hayqırıqlar da əlavə olundu. Son ümid yerimiz anam günlərin birində, hamımızdan uzaqda, soyuq xəstəxana otağının birində canını tapşırırdı. Anam öləndə güclü olmağa, görünməyə məcbur oldum. Bacımı sakitləşdirməli, qardaşıma dayaqlı olmalıydım. Yenə də dəqiq xatırlayıram, anamın ölümünə heç cür ürəkəndə ağlaya bilmədim. Amma bu dəfə ağlamağa imkan olmadı. Sonralar ordan-burdan eşidirdim, halal olsun, özünü kişi qızı kimi apardı - deyirdilər.

Deməli, ananın ölümünə ağlamamaq, özünü tox tutmaq üçün mütləq kişi qızı olmalıydın. Amma mən içimdə qazdığım quyuya, anama ağlaya bilməməyən yükünü, dərini yığmaqla, ört-basdır etməyə çalışırdım. Əslində özüm qazdığım quyuya, özümə xəbərsiz yıxılırdım.

Atamı zaman-zaman he-kayələrimdə, yazılarımda həzin-həzin xatırlayırdım, kövrəlirdim. Amma anamın xatirəsinə yaxın dura bilmirdim. Şəklini böyüdüb şəkfin gözüne qoysam da, ən yekə vaxtı gətirib düz anamın şəklini qarşıma qoydum. Onun gözləri ilə üz-üzə gəlməkdən, narın gülüşü ilə rastlaşmaqdan it kimi qorxurdum.

Bilirdim ki, anamı xatırlasam, onunla bağlı anlara, günlərə gedib çıxsam, geri qayıtmaq mənim üçün çətin, bəlkə də mümkün olmayan şey olardı. Mənimə bu həyatda yaşamaq məsuliyyətim, övladlarım vardı. Bu gündə yaşamağa məcbur idim. Mənə keçmiş, atalı-analı günlərə gedib çıxmaq, oralarla yaşamaq zərərli idi. Gələcəyə baxmaq lazımdı. Amma hansı keçmişlə baxmalıydım həmin gələcəyə?!

Uşaqlığı 1993-cü ilin avqust ayında bitən, işgəldən sonra bircə gündə böyüyən, ömrünün narahat illərinin xeyli hissəsini geridə qoyub həmin gələcəyə necə, hansı ürəklə getməliydim, özüm də bilmirdim.

İçimdəki quyunun isə çoxdan üstü bağlanmış, ətrafında ot-ələf cücərməmişdi. Hansısa güclü təkan, zəlzələ olmasa, həmin quyunun üstünün açılması, içindəkilərin bayıra sıçraması mümkün deyildi.

Hər halda mən belə düşünürdüm, ancaq ilk dəfə 2021-ci ildə Cəbrayıl birinci səfər edəndə həmin quyuya möhkəm təkənlə silkələndi,

ordan burdan çat verdi. Ot-ələf kökündən qopub kənara düşdü.

Sonra növbəti Cəbrayıl səfərləri başladı. Hər dəfə təkrarlanan bu yarımgünlük səfərlər mənim illərə unutmaq istədiyim, unuduğumu düşünərək özümü aldatdığım quyum, bəlkə də mağaramı bir az uçururdu. Nəhayət, bu ilin iyul ayında Cəbrayıl bir neçə gün ard-arda qaldım.

32 iki ildən sonra ilk dəfə Cəbrayıl gecələdim. Gecəylə, gündüzlə, özümə təkbətək qala bildim. Həyatımdan çıxıb getmiş bütün xoş günlərə, xatirələrə, uçub dağılan evimizə, məktəbimizə, yollara, cığirlara, atama, anama saatlarla ağladım. Və onda anladım ki, insan doğmalarının ölümündə ağlamaq, ürəkəndə höknürlər, anasının, atasının tabutundan sallaşmaq aparmağa qoymamaq, bağırmaq qışqırmalıdır, nəinki içində quyuya düşməkdir.

Qarış-qarış böyüdüyüm torpağın yer üzündən silinən yaşayış yerlərinin yanında təkbətək gələcəyə hissələndim bu həqiqəti. Hər yeri gəzib dolandım, bütün xatirələrimi gün işığına çıxardım, amma heç bir təskinlik tapa bilmədim. Hər şey dağılmışdı, bitmişdi, məhv olmuşdu. Uşaqlığımdan, keçmişimdən iynə ucu boyda nişan görmək üçün böyüdüyüm evin, oxuduğum məktəbin, gəzdiyim küçələrin bir addımına da yaxın düşə bilmirdim. Qara torpaq doğmalarımı əlimdən aldığı kimi xatirələrimə nişan olacaq məkanları da udub yox etmiş, torpağa çevirmişdi. Bütün keçmişim balaca-balaca təpələrin altında itib-batmış, yox olmuşdu.

Cəbrayıl köçən sakinlər həmin dağılmış küçələrə dəstə-dəstə gətirildilər. Hamı nə sə axtarırdı. Kimisi bir ağacın dibində, kimisi uçuq-sökük tikililərin tinində, kimisi, daşda, qayada. Amma heç kim axtardığını tapmırdı. 28 illik zaman axıb getmiş, yox olmuşdu. Biz hamımız zamanımızı salıb itirmişdik. Həyatımız üç hissəyə bölünmüşdü. Müharibədən əvvəl, müharibə dövrünə və ondan sonrakı - bugünkü dövrə.

Bizə bitməyən, sonu olmayan həsrət, bir də bədbəxt quyular, mağaralar qalmışdı.

Ümid yerim, təsəlli isə Cəbrayıldakı xarabalıqların ortasında gül kimi açılan yeni yaşayış binaları, onların həyatında ora-bura qaçıran balaca, totuq-motuq uşaqlar idilər. Onlar müharibə görməmişdilər, onlar valideynlərinin yaşadıkları ağır lara yaşamamışdılar. Şad-xürrəm ata-baba torpaqlarında, hər qarış şəhid qanı ilə yuyulan vətəndə böyüyürdülər. Onlar qələbə qazanan, tarix yazan kişilərin oğulları, qızları, qalib ölkənin övladlarıydılar!

**Avqust, 2025
Kulis.az**

Samira Əşrəf

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmətbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

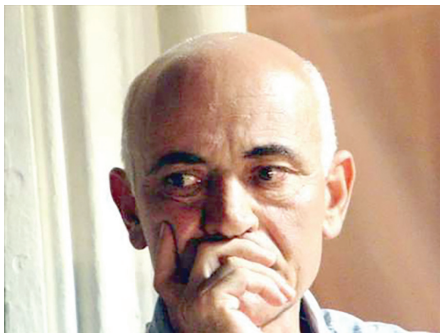
“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Şənbə üçün nəzm

O dünya söhbəti başıma batmır -
bəlkə, mətləb iri, başım xırdadı?
Mənim axirətə qüdrətim çatmır;
Kotanınm ilisir...
şum axırdadı!
Hanı süd arxı ki, deyim:
-Buyur iç...
hürküt taleyini,
tut arığdın,
cəhənnəm alovu püskürdümü heç
məzar uçğundan,
gor yarığdın?
Cəhənnəm peçinə yarmaça basan
şeytani, qulu da görən olmayıb.
Hanı əhlət daşı, hanı qır qazan? -
Körpü heç, qılı da görən olmayıb.
Möminlər qaçdımı pisin yanından
behiştə əl-ayaq yuyan çıxdımı?
Çürümüş sür-sümük, cism yanından
heç denən birçə yol tiyan çıxdımı?
Qoca can
can atmaq boş əmək üçün,
Suyun ortasına od əkim,
olmaz!
Əsl həqiqəti törətmək üçün
məzar açmalıyam, oda ki, olmaz!
Yaşasın Peyğəmbər, sağ olsun molla -
insan oğlu, qardaş,
öl oğlu öldü.
İki məntəqə var, biz gedən yolda -
cənnət - içimizdi,
cəhənnəm - çöldü!
Kişi söhbəti
Kim nə çəkib özü bilir -
çünki çəken düzü bilir;
Mənim çəkdiyimi,
ayrı kəs bilməz!
Nə ata, nə ana,
nə qardaş, nə bacı,
nə dost, nə övlad,
hətta tanı da bilməz ki,
həyatda nə qədər alqalmış,
nə qədər ucalmışam...
Qəzasız ötüşüb nadinc həyatım,
Allaha şükür ki,
yaşa dolmuşam...
həyatıma nifrət etmərəm,
həyatımın aşığı də deyiləm.

Vəqif Bəhməni

İbadət

Təndirdən qalxan od kimi
Söz vururdu yanağıma,
yoncaya cuman at kimi
cumdum yazı otağıma.
Yazı otağıma girdim;
masamın üstünə sərdim
təzə biçilmiş ağ südlü
ağ buğumlu ot misalı
bir qucaq ağ kağızı,
üç dəfə alnıma qaldırıb,
endirib üç dəfə öpdüm
hələ qələm qanatmayan
sinəsi sağ kağızı.
Söz - Allah, kağız ətəkdi,
ağ ağardar ağ niyyəti
məncə, ağ kağız öpməkdi
şairlərin ibadəti.
Bu ibadət gizli qalsın,
düşməsin dilə, ağıza.
Şair odu, sözə dalsın
Heç nə yazmadan kağıza...
Dəqiq təvəllüd
Eeey, Göy üzü,
1955-ci il may ayının
ya 23-ü, ya da 24-ü ilk dəfə
mən səni anamın
bətindəykən gördüm -
həm də, lap düzü,
görməzə-bilməzə
aşıq oldum sənə, Göy üzü!
Göy üzü, öz gözüm
yumuluydu hələ,
anamın hədəqəsindən çıxan
gözünyən baxdım
sənə ilk dəfə.
İsti, işığı özündən bir yer idi
olduğum yer,
dar divar arasında
işığa qardaş idim,
dar divar hörgüsündə
sanki xırdaca kərpic,
qırmızı bir daş idim.
Kərpic idim, daş idim,
ləng idim,yavaş idim,
bir azca ağıldan kəmə,
bir qədər malbas idim!
...Dar divarlar
sıxdı məni, Göy üzü,
təpiklədim dar divarı;
o dünyada bu dünyanı,
bu dünyada o dünyanı
görüb çıxdım.Göy üzü!
Məni doğmaq
istəmirdi fəğir anam,
dar divarı təpiyimlə
yarıb çıxdım...
sənin xatirinə, Göy üzü!
Biz gedən yol
Nə olar, qoy baxım ayrı baxımdan -
daş dələn nəzərlər daşıma batmır.
Allah, ağzımı əy, keç günahımdan;
o dünya söhbəti başıma batmır.

Qədim çalğı alətləri
Onları... türk mələtdi,
ağlatdı zaman-zaman -
tütək, ney və balaban...
Baldan şirindi tütək...
üçü bir yerdə ürok -
çiçək, arı və pətək!
Qabarlı barmaqdı ney -
gözündə qarğış, giley,
gülle batmayan köynək;
yaxası ufultu, göynək...
Bu da ki, balabandı -
çalınanda bilmirəm
mən handa, balam handa -
can bələdi, bəla candı...
cantək əriyen şamdı
Balaban
belə balabandı!
Sayaq, gəlmişkən həvəs -
Hanı zurnaya əvəz?
Odda yanmaz, suda batmaz...
Zurnanı çalmaq nədi,
Heç onu üfürməyə
Hər millətdə nəfəs çatmaz!
Vaqifdən Vaqifə
Tutub niyyətində ən uca dağı
Nahaq düşündü
yol olar Vaqif...
Zaman eşşəkdisə, neylər;
uzağı gördüşin belində belində çul olar
Vaqif.
Şeypuru qaldırıb carçı, car salsa,
Yağlar üstünə ordular salsa,
Canını arı yox, ilanlar çalsa
zəhərdən şan bağlar,
bal olar Vaqif!
Çolaq dırsək basıb yeri, söyləsə, boşboğaz
natiqə, kiri, söyləsə, camaat ölüyü diri
söyləsə
batar tuti dili, lal olar Vaqif.
Hanı tula sevir -
xalta qaldırıb...
İlahi, xış üzü alta qaldırıb...
Görsə ki, bir cəllad balta qaldırıb
uzanar boğazı, qıl olar Vaqif...
Duyub töhmətini qəbirsizliyin -
qısılar küncünə səbirsizliyin...
Asılıb, Allahla abırsızlığın
açıq arasında tül olar Vaqif.
Düz yola can qurban -
lənet çəpinə...
canı çöp eləyib yığar ipinə,
çəkilər içinin barlı dibinə
çətin, yağtikanlı çöl olar Vaqif.
Heç kimi yatırıb oyatmaz bir də,
İkinci üroyi qanatmaz bir də,
Sultan subaylığa can atmaz bir də
Olsa, uzaq başı dul olar Vaqif!
Yetiib mətləbinə söz deyə-deyə,
dizini bərkidib, “döz” deyə-deyə,
yeri eşə-eşə kök atıb göyə -
Vaqif - balalardı, balalar - Vaqif!

Yollarda can alan qəzalar: Kimdir günahkar?

Yollarda avtomobillərin piyadaları vurmaları və belə hadisələrin fəsadları, hətta ölümə nəticələnməsi həmişə aktual mövzu olaraq qalır. Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsi mütəmadi qaydada sürücülərə və piyadalara müraciətlər ünvanlayaraq onların yollarda ehtiyatlı olmağa, zəruri təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl etməyə çağırır. Mövzu çap

və onlayn medianın diqqətindədir. Yollarda baş verən bədbəxt hadisələrə bağlı məlumatlar davamlı olaraq ictimaiyyətə çatdırılır. Eyni zamanda, son illərdə paytaxtımızda və regionlarda müasir tələblərə cavab verən yol infrastrukturunun qurulması istiqamətində yeni-yeni layihələr reallaşdırılıb. Həmçinin xüsusilə Bakıda

yerüstü və yeraltı piyada keçidlərinin sayı artıb, daha çox yolda işıqforlar, tənzimləyici nişanlar qoyulub.

Bütün bunlara baxmayaraq yollarımızda baş verən bədbəxt hadisələrin sayı yeno də çoxdur. Yeno də hər gün bu və ya digər küçədə avtomobillərin can alması xəbərlərinə sarsılıırıq.

Dəhşət saçan statistika

Yollarda avtomobillərin piyadaları vurmalarını əks etdirən statistika dəhşət saçır. 2024-cü ildə 1427 yol-nəqliyyat hadisəsi baş verib, bu hadisələr nəticəsində zərər çəkən şəxslərin sayı 1952 nəfər olub. Onlardan 764 nəfəri dünyasını dəyişib, 1188-i isə yaralanıb. Hadisələrin 40,2 faizi gündüz, 38,4 faizi gecə, 21,4 faizi isə toran vaxtı baş verib. Piyadaların vurulması ilə müşayiət olunan qəzaların 29,7 faizi həftənin şənbə və bazar günlərinə təsadüf edib. Yol-nəqliyyat hadisələrinin 86,8 faizi yaşayış məntəqələrində baş verib.

Diqqətçəkən məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində həlak olanların 76,6 faizini, yaralananların isə 71,3 faizini kişilər təşkil edib. Belə çıxır ki, yollarda qadınlar kişilərə nisbətən daha intizamlıdırlar. Eyni zamanda, nəqliyyat vasitələrinin sərxoş vəziyyətdə idarə olunması səbəbindən ölümlə və ya bədən xəsarəti alınması ilə nəticələnən 19 hadisə baş verib, nəticədə 10 nəfər həlak olub, 15 nəfər yaralanıb.

Sürücülər qaydalara əməl etmir, yoxsa piyadalar yolu düzgün keçmirlər?

Statistika ilə tanış olarkən qeyri-ixtiyari olaraq düşüncəyə düşürsən: Sürücülər qaydalara əməl etmir, yoxsa piyadalar yolu düzgün keçmirlər? Əlbəttə, baş verən qəzaların çoxsaylı səbəblərini sadalamaq mümkündür. Yolların işıqlandırılmaması, yağmtılı havalarda görünlüyün zəifləməsi, gözlənilmədən qarşıya çıxan ağzı açıq kanalizasiya lükləri, avtomobillərin texniki nasazlığı, sürücünün səhətdə yaranan qəfil problemlər və s. bu kimi bəzəndə asılı olmayan səbəblər üzündən qəzaların baş verməsi istisna deyil. Ümumiyyətlə, qəzalardan tam şəkildə sağsalama bilmərik. Yollarda avtomobillər sütiyürsə, bədbəxt hadisə ehtimalı da həmişə qalır.

Ancaq məsələ ondadır ki, insan amili, sürücünün, piyadanın vətəndaş məsuliyyəti sayəsində ən azından qəzaların sayını minimuma endirmək mümkündür. Məsələn, sürücünün sərxoş halda sükan arxasına keçməsi onun bir vətəndaş kimi özü, ailəsi və digər insanlar qarşısında məsuliyyətini unutması anlamında qəbul olunur. Bu, cinayətdir və qanunvericilik

lə sərt qaydada cəzalandırılır. Lakin sərxoş halda törətdiyi qəzaya görə aldığı cəza - cərimələnməsi və yaxud müəyyən müddət sürücülük hüququndan məhrum edilməsi onun həyatına son qoyduğu və yaxud bədən xəsarəti yetirdiyi insanların və onların yaxınlarının ağrı-acısını unudurmaq üçün kifayətdirmi? Sürücü anlamalıdır ki, onun bir məsuliyyət-sizliyi, laqeydliyi böyük faciələrə gətirib çıxara bilər.

Lakin yollardakı qəzalardan danışırıqsa, burada həm də piyadaların məsuliyyəti barədə müzakirələr açmaq lazım gəlir. Baş verən qəzaların bir iştirakçısı sürücülərdirsə, digər iştirakçısı piyadalardır. Yeno də statistika müərraciət edək. 2024-cü ildə ölkə üzrə baş verən qəzaların 41,1 faizi nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların iştirakı ilə olub. Bu, əslində, həyəcan təbili çalmaq üçün bir göstəricidir. Yol-nəqliyyat hadisələrinin az qala yarısının piyadaların iştirakı ilə baş verməsi ciddi şəkildə araşdırılmalı, bundan nəticə çıxarılmalıdır. Nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların iştirakı ilə baş verən qəzaların məsuliyyətini yalnız sürücülərin üzərinə atmaq doğru deyil. Burada piyadalar da məsuliyyəti bölüşürlər. Tez-tez şahidi oluruz: Piyadalar yolu müəyyən olunmamış yerlərdən və yaxud işıqforun sarı, hətta qırmızı işığında keçirlər. Bədbəxt hadisələr də əsasən belə hallarda baş verir. Və yaxud piyadalar, ələlxüsus da gənclər yolu mobil telefonla danışa-danışa, videolara baxa-baxa keçirlər. Belə hallarda yol hərəkəti qaydalarına əməl etmək, hər an dəyişə biləcək situasiyaları izləmək mümkün olmur və bədbəxt hadisələr qaçılmaz hala gəlir.

Magistrallar can alır

Nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların iştirakı ilə baş verən qəzaların bir çoxu sürət məhdudiyyəti yüksək olan yollarda baş verir. Bu zaman piyadaların həyatlarını itirməsi riski daha yüksək olur. Belə demək mümkündürsə, magistrallar can alır. Çünki magistrallarda yüksək sürətlə hərəkət edən avtomobili anında saxlamaq texniki baxımdan mümkün deyil. Piyada izlədiyi avtomobilin sürət həddini doğru müəyyənəlməyir və avtomobil onu magistralda qaçdığı yerdə yaxalayır. Piyadaların magistralları müəyyən olunmamış yerlərdən keçmələri qadağandır və bununla bağlı yol polisi mütəmadi qaydada çağırışlar edir. Lakin 2025-ci ilin birinci yarısında ayrı-ayrı magistrallarda ölümə nəticələnən hadisələrin qeydə alınması problemin hələ də qaldığını təsdiqləyir. Cari ilin iyun ayında yaxınlıqda yeraltı piyada keçidi olmasına baxmayaraq, 10 zolaqlı yolun hərəkət hissəsindən keçən iki piyadadan birini avtomobil vurub. Bu barədə Daxili İşlər Nazirliyi Nəqliyyatı İntellektual İdarəetmə Mərkəzinin məlumatında bildirilir. Yol-nəqliyyat hadisəsi şəhərimizin ən gür magistrallarından birində - Heydər Əliyev prospektində, “ASK Arena”nın qarşısında baş verib. Piyada hadisə yerindəcə həyatını itirib. İyul ayında isə oxşar hadisə Bakı - Sumqayıt şosesinin Xırdalan ərazisindən keçən hissəsində qeydə alınıb. Hadisə zamanı “Renault” markalı avtomobil, piyadalar üçün nəzərdə tutulmayan ərazidən yolu keçməyə çalışan 1947-ci il təvəllüdlü Süleymanov Məhəmməd vurub. Nəticədə, piyada müxtəlif dərəcəli bədən xəsarət-

ləri alaraq xəstəxanaya yerləşdirilib. Daha bir belə bədbəxt hadisə Bakı dairəvi yolunun Badamdar qəsəbəsi istiqamətində baş verib. Hərəkətdə olan “Chevrolet cobalt” markalı avtomobil piyada, 1987-ci il təvəllüdlü Mirzəyev Ruslan Fərman oğlunu vurub. Nəticədə, piyada hadisə yerində həyatını itirib...

Belə misalları sayı çoxdur. Sual isə belədir: Nə üçün piyadalar magistrallarında sürət həddinin yüksək olduğunu nəzərə almalırlar və bədbəxtçiliklə üzləşirlər? Yeri gəlmişkən, bir vaxtlar yol polisinin əməkdaşları reydlər keçirərək yolları müəyyən olunmamış yerlərdən keçənləri cərimələyirdilər. Nəticə də pis deyildi. Yolları müəyyən olunmamış yerlərdən keçməyin qanun qarşısında məsuliyyət yaratdığı ictimai şüurda özünə yer tapmışdır. Ancaq sonradan hansısa bir səbəbə görə belə reydlərin arası kəsildi. Görünür, sərt olsa da, həmin reydlərə yenedən qayıtmaq lazımdır.

Eyni zamanda, zəruri infrastrukturun inkişaf etdirilməsi də həlli vacib məsələlər sırasında yer alır. Azərbaycan Prezidentinin 2023-cü il 22 noyabr tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Nəqliyyatı Əlaqələndirmə Şurası haqqında” Əsasnamədə yer alan bir sıra müddəalar piyada infrastrukturunun inkişafı və əlçatanlığı, habelə velosiped və elektrikli nəqliyyat vasitələrindən istifadənin təşviqi istiqamətində zəruri tədbirlər (parklanma və hərəkət üstünlüyünün verilməsi, enerjiidolurma məntəqələrinin, habelə yeraltı və yerüstü dayanacaq məntəqələrinin sayının artırılması və sair) görülməsini təşkil etmək və görülməli işləri əlaqələndirmə kimi mühüm məsələləri əzində ehtiva edir.

“Qəzalara görə həmişə sürücü günahkardır” stereotipindən birdəfəlik qurtulmaq lazımdır

Azərbaycan reallığında piyadaların ölümü ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələrinə görə sürücünün bəraət almasına nadir hallarda rast gəlinir. Təəssüf ki, “qəzalara görə həmişə sürücü günahkardır” stereotipi hələ də qalmaqdadır. Araşdırmalar təsdiqləyir ki, yollarda baş verən bədbəxt hadisələrə görə sürücülərin günahlandırılması təxminən 95 faiz civarındadır. Bu göstərici realılıqla tərs-mütənəsidir. Qəzaların araşdırılması zamanı sürücülərin də hüquqları mütləq qaydada nəzərə alınmalıdır. Biz hüquqi dövletdə yaşayırıq. Qaydalara əməl edən, sürət həddini gözləyən sürücü nə üçün piyada məsuliyyətsizliyinə, laqeydliyinə görə cavabdehlik daşımalıdır? O həqiqət dərk olunmalıdır ki, “qəzalara görə həmişə sürücü günahkardır” stereotipi qaldıqca yollarımızda piyada ölümlərinin sayı da çox olacaq. Sürücülər məsuliyyətə cəlb edildiyi kimi, konkret situasiyalarda piyadaların da cavabdehliyi unudulmamalıdır.

Mübariz ABDULLAYEV

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317
Tiraj: 4685
Sifariş: 1655
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilir və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilir.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayında nəşr olunur. Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova